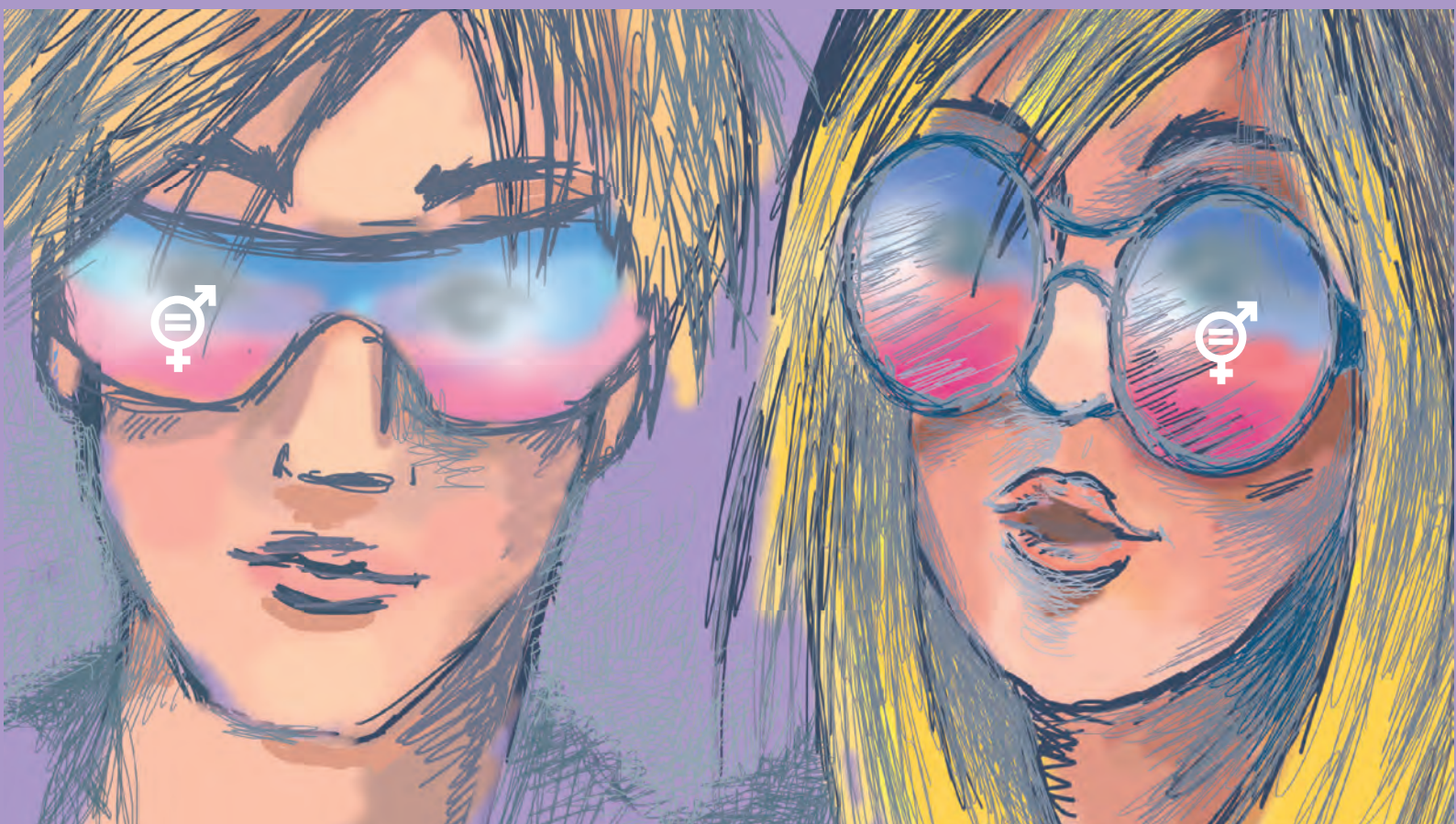

Snemimo roza-modra očala:

Ustvarjajmo družbo enakih možnosti
in priložnosti za dekleta in fante

5 ENAKOST
SPOLOV

Natečaj Evropa v šoli

Zamisel o združenih Evropi, Evropi miru in blaginje, je nastala med drugim tudi zato, da ne bi nikoli več prišlo do strahotnih dogodkov, ki smo jim bili priča v zgodovini. Le če si bomo posamezniki, narodi in države prizadevali ohraniti mir, povečati blaginjo, krepiti medsebojno solidarnost in sožitje ter razvijati demokratično ureditev s spoštovanjem človekovih pravic vsakogar, bomo preseгли stoletne konflikte in sprejeli izzive prihodnosti. Razvoj naše celine je odvisen predvsem od nas, prebivalcev Evrope, zlasti od mladih.

Temeljni cilji natečaja so prispevati k ustvarjalnemu soočenju z družbenimi problemi, s katerimi se spopadamo doma, v Evropi in svetu, ter krepitev medsebojnega razumevanja, strpnosti in solidarnosti. S pridobivanjem novih znanj in vedenj ter spodbujanjem kritičnega odnosa do dogajanj v ožjem in širšem okolju si želimo v okviru natečaja prispevati k razvijanju ustvarjalnosti, zmožnosti samostojnega, kritičnega mišljenja in presojanja mladih. Poleg tega je cilj natečaja tudi spodbujanje doživljanja in izražanja na vseh področjih umetnostnih zvrsti, zlasti na jezikovnem, likovnem, fotografskem in video področju.

Natečaj Evropa v šoli poteka na treh ravneh. Učenci in dijaki najprej ustvarjajo na šolski ravni, kjer mentorji izberejo izdelke in jih pošljejo ocenjevalnim komisijam na regijskih ravneh. Te izberejo najboljša dela s posameznega področja in jih posredujejo na nacionalno raven. Strokovna nacionalna ocenjevalna komisija nagradi prva tri dela posameznega natečajnega področja vsake starostne skupine. Avtorji vseh del, ki prispejo na nacionalno raven, so povabljeni na nacionalno zaključno prireditev.

Natečaj Evropa v šoli se zaključuje z nacionalno prireditvijo, ki navadno poteka v tednu, ko praznujemo dan Evrope. Mladim ustvarjalcem natečaja podelimo nagrade in priznanja. K sodelovanju na prireditvi povabimo znane slovenske glasbenike in ustvarjalce, ki popestrijo kulturni program. Prireditev zadnja leta poteka v Festivalni dvorani Pionirskega doma v Ljubljani.

Natečaj Evropa v šoli poteka pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije (ZPMS). Temo natečaja vsako leto izbere Nacionalni odbor natečaja Evropa v šoli pri ZPMS, ki vsebinsko naravnost in slogan navadno prilagodi temi evropskega leta ali ciljem trajnostnega razvoja.

V šolskem letu 2018/2019 obeležujemo že 20. obletnico izvajanja natečaja v Sloveniji.

Uvod

Enakost žensk in moških je opredeljena v mnogih mednarodnih in domačih dokumentih, z njo se ukvarjajo številne organizacije. Na ravni Organizacije združenih narodov je najpomembnejša Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, na ravni Sveta Evrope je poleg splošnih konvencij o človekovih pravicah pomembna še Konvencija o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, v Evropski uniji imamo kar nekaj direktiv, v Sloveniji pa je enakost spolov zagotovljena z Ustavo in številnimi zakoni – najsplošnejša sta Zakon o varstvu pred diskriminacijo ter Zakon o enakih možnostih žensk in moških.

Enakost žensk in moških je pri nas na zakonodajni ravni na visoki ravni, žal pa na mnogih področjih vsakdanjega življenja še ne moremo govoriti o enaki udeležbi, zastopanosti in družbeni moči žensk in moških. Ena ključnih ovir za doseganje dejanske enakosti žensk in moških so spolni stereotipi – to je posplošeno in poenostavljeno dojemanje žensk in moških ter njihovih družbenih vlog. Nanje naletimo v vseh sferah življenja: v družini, vrtcu, šoli, službi, medijih, pri sami izbiri izobraževanja in zaposlitve, v športu, pristočasnih dejavnostih ... Pogosto so tako vpeti v naše življenje, da jih sprejemamo kot samoumevne in se tako tudi obnašamo. Predstavljajo enega najbolj trdovratnih vzrokov za neenakost spolov v družbi, saj – med drugim – lahko vplivajo na ključne odločitve glede interesov, izobraževanja ter kariernih poti žensk in moških.

Boj s spolnimi stereotipi je tek na dolge proge, saj so nekateri tako močno usidrani v naša življenja, da jih niti ne opazimo več. Poleg tega pa mediji, oglaševanje in popularna kultura mnogokrat ne ponujajo drugačnih – nestereotipnih – podob žensk in moških ter tako še bolj ukoreninjajo že tako zasidrane predstave o tem, kaj so primerna obnašanja, poklici, hobiji in ravnanja žensk in moških.

Pomembno vlogo pri odpravljanju spolnih stereotipov imamo vsi. (Ne)enakost žensk in moških se začne v domačem okolju, nadaljuje skozi sistem vzgoje in izobraževanja, na trgu dela in na vseh ostalih področjih življenja. Vzgojno-izobraževalne institucije ste v tem procesu ključne, saj nadomeščate tudi manko, ki ga mnogi otroci v doživljajo v domačem okolju. Hvala za vaš prispevek k družbi enakih možnosti in priložnosti za dekleta in fante, za ženske in moške!

*Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
Sektor za enake možnosti*

TEMA IN SODELUJOČI V NATEČAJU

Snemimo roza-modra očala:

Ustvarjajmo družbo enakih možnosti in priložnosti za dekleta in fante

Kaj je enakost žensk in moških?

Če želimo odgovoriti na to vprašanje, je smiselno, da najprej povemo, kaj enakost žensk in moških ni: ni istost. **Enakosti spolov ne smemo razumeti kot istosti ali podobnosti žensk in moških**, saj, kot mnogi zmotno mislijo, ne temelji na zanikanju, ampak sprejemanju razlik oziroma drugačnosti med ženskami in moškimi ter enakem vrednotenju teh razlik in različnih družbenih vlog. To pomeni, da se politika enakosti spolov zavzema za resnično partnerstvo med ženskami in moškimi ter delitev odgovornosti pri odpravljanju neravnovesij v javnem in zasebnem življenju. Ko torej govorimo o enakopravnosti spolov, enakovrednosti, o enakih možnostih, o enakih pravicah, enakem dostojanstvu itd., govorimo ravno o tem, kar je pod skupnim imenom zajeto v pojmu enakost spolov. **Enakost spolov se sicer velikokrat enači z enakopravnostjo spolov**. Ta pojem je ljudem bližji, vendar pomeni zgolj pravno enakost žensk in moških. Tovrstno razumevanje enakosti spolov pa je preozko in neustrezno. **Sodobni koncept enakosti spolov torej vključuje tako formalno (de jure) kot dejansko (de facto) enakost**; torej enakopravnost, ki se nanaša na formalno-pravno enakost, in enakost, ki se nanaša na dejanske situacije v odnosu med spoloma in zadeva realne okoliščine. Zakonsko zagotovljena enakost namreč še ni jamstvo za enakost v vsakdanjem življenju oziroma pravno-formalno enake pravice še ne privedejo same po sebi do izboljšanja položaja žensk in moških v družbi.

Definicija enakosti spolov je torej širša od definicije enakopravnosti oziroma pravne enakosti in pomeni, da so ženske in moški enako prepoznavni, imajo enako moč in so enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj. Enakost spolov se uresničuje z zagotavljanjem in uresničevanjem pravne enakosti, enakega obravnavanja oziroma nediskriminacije in enakih možnosti.

Zakaj je enakost žensk in moških nujna?

Enakost žensk in moških je ena ključnih sestavin vsake demokratične družbe. Če ženske in moški ne morejo polno sodelovati pri načrtovanju politik, ki vplivajo na življenje vseh, potem težko rečemo, da je družba demokratična, da so v njej slišani glasovi in obravnavane potrebe vseh skupin prebivalstva. Enako velja, če ženske in moški ne udeležajo vseh svojih potencialov, ker jim okolica (družba) sporoča, da neko početje, poklic ali hobi ni primeren za njihov spol. Šele, ko vsi počnemo tisto, v čemer smo dobri in nas veseli, lahko pričakujemo, da bomo prispevali k družbenemu razvoju, od katerega bomo imeli koristi vsi, tako ženske kot moški.

Ključni vzrok za neenakost žensk in moških

Ključni vzrok za neenakost žensk in moških na številnih področjih so spolni stereotipi. Srečujemo jih povsod okoli nas – zagotovo ste že kdaj slišali kaj v smislu 'ženske so slabe voznice', 'moški so rojeni vodje', 'avtomobilčki so za dečke, punčke so za deklice' itd. Čeprav je res, da so nekatere ženske slabe voznice, tega nikakor ne moremo posplošiti na celotno žensko populacijo. In obratno – slabi vozniki so

tudi med moškimi, a tega ne moremo trditi za vse. Stereotipi so lahko omejujoči in lahko tudi nevarni - lahko prerastejo v predsodke, diskriminacijo ali celo nasilje do neke družbene skupine. Vplivajo na naša pričakovanja o obnašanju, mišljenju, čustvovanju. Vplivajo lahko na naš izbor smeri šolanja ali hobija. Vplivajo tudi na razdelitev dela v družini, na prikazovanje žensk in moških v medijih in oglaševanju. In posledično vplivajo na družbeni položaj in stopnjo enakosti žensk in moških v neki družbi.

Kje se kaže neenakost žensk in moških?

Slovenija je v globalnem in EU merilu na področju enakosti žensk in moških v dobrem položaju – na lestvici Globalnega indeksa enakosti spolov, ki ga pripravlja Svetovni ekonomski forum, zasedamo 7. mesto, po Evropskem indeksu enakosti spolov, ki ga pripravlja Evropski inštitut za enakost spolov, pa smo v EU na 10. mestu. Pa vendar nas do dejanske enakosti žensk in moških loči še veliko dela.

Neenakost žensk in moških se kaže na številnih področjih: kljub temu, da je žensk med prebivalstvom polovica, jih je občutno manj na mestih odločanja v politiki. Zgovoren je podatek, da imamo samo 8 % županj, 32 % mestnih in občinskih svetnic, 23 % poslank, 38 % EU poslank, v vseh letih pa je slovensko vlado vodila zgolj ena ženska. Podatki o položaju žensk na trgu dela kažejo, da je stopnja zaposlenosti žensk nižja od tiste pri moških, da je žensk več med brezposelnimi, da jih je enkrat več zaposlenih s krajšim delovnim časom, da so skoraj desetino slabše plačane kakor moški in da jih je na mestih odločanja v gospodarstvu občutno manj kakor moških, pa naj gre za predsednice (15 %) ali članice uprav (23 %), generalne direktorice, predstavnice zaposlenih itd. Ženske so v Sloveniji, kakor tudi v večini drugih EU držav, bolj izobražene kakor moški – letno jih diplomira več (71 % na drugi bolonjski stopnji), pa vendar jih je na akademskih položajih manj (25 % rednih in 34 % izrednih profesorice), med članicami Slovenske akademije znanosti in umetnosti jih je od njene ustanovitve dalje zgolj 4 %. Neenakost se kaže tudi na številnih drugih področjih – gospodaric-upraviteljic kmetij je npr. samo 23 %, vsaka druga ženska je od dopolnjenega 15. leta doživela psihično, vsaka četrta telesno nasilje s strani svojega (bivšega) partnerja, stopnja tveganja revščine je pri ženskah večja – pri starejših ženskah kar dvakrat večja kot pri moških. Zaposlene ženske na leto za otroke skrbijo 520 ur več kakor moški in opravijo za 208 ur več gospodinjskega dela (skupaj bi to pomenilo več kakor 90 delovnih dni z 8-urnim delavnikom). Ženske so tiste, ki večinoma skrbijo za bolne otroke, kar slabša njihov položaj na trgu dela: mlade ženske težje dobijo zaposlitev, so pogosteje zaposlene za določen čas, starševstvo je za ženske mnogo večja ovira kariernega razvoja kakor za moške. Področij, kjer so v slabšem položaju moški, je mnogo manj: moški pogosteje posegajo po alkoholu in prepovedanih drogah – vzroke gre iskati tudi v tem, da je biti alkoholik ali narkoman družbeno veliko bolj sprejemljivo kot biti alkoholičarka ali narkomanka. Zaradi stereotipnih pričakovanj pa so moški velikokrat prikrajšani tudi za dejavno očetovstvo – delodajalci jih mnogokrat vidijo zgolj kot delavce brez družinskih obveznosti, ob razpadih družinskih skupnosti pa so otroci še vedno pogosteje dodeljeni materam.

Enakost spolov in krepitev vloge žensk in deklet imata pomembno vlogo tudi pri odpravljanju revščine v svetu. Čeprav se je položaj žensk na globalni ravni v zadnjih desetih letih marsikje izboljšal, zaposlene ženske še vedno zaslužijo približno 23 odstotkov manj kot moški, med nepismenimi odraslimi sta dve tretjini žensk, ženske imajo slabši dostop do osnovnega zdravstvenega varstva ipd. Zelo pomembno je, da bi vse deklice imele možnost osnovnega in srednješolskega izobraževanja. Po podatkih Organizacije Združenih narodov bi se v primeru, da bi vsa dekleta imela dostop od srednješolskega izobraževanja,

zmanjšalo število smrti dojenčkov; manj deklet bi se še v najstniških letih prisilno poročilo; manj bi bilo bolezni žensk in tudi ostalih družinskih članic in članov; dekleta in ženske bi bile manj izpostavljene nasilju vseh vrst; več bi zaslužile in posledično bi bilo veliko manj otrok lačnih in imeli bi več možnosti za obiskovanje šole in boljši dostop do zdravstvenih storitev.

Tudi Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 in pripadajoči cilji trajnostnega razvoja ne morejo biti doseženi, ne da bi zagotovili enakost spolov oziroma enake možnosti za vse. Agenda, ki je bila sprejeta jeseni 2015, predstavlja zgodovinski dogovor mednarodne skupnosti za odpravo revščine, zmanjševanje neenakosti, zagotovitev napredka ter zaščite okolja za sedanje in bodoče generacije. Eden izmed 17 ciljev trajnostnega razvoja iz Agende je tudi enakost spolov in krepitev vloge žensk. Tako za doseganje tega cilja, kot tudi za doseganje vseh ostalih, si moramo prizadevati vsi, da jih bomo dosegli tako doma kot v svetu, če želimo, da bo svet prijazen prostor tudi za naše otroke.

Kaj lahko storimo?

Kratek odgovor je: mnogo. Lahko smo pozorni, da spolnih stereotipov ne vnašamo v svoje delo. Preko učnih gradiv in vsebin šolskih predmetov otroci spoznavajo tudi družbene vloge, pričakovanja, norme in vrednote. Govorimo tudi o tako imenovanem prikritem kurikulumu, ki vsebuje številne stereotipe: od tega, kako so prikazani moški in ženski liki, odnosi med njimi, katere lastnosti so pripisane ženskam, katere moškim, katere dejavnosti opravljajo ženske in katere moški, različni sta tudi vidnost in obravnava enih in drugih. V zgodovinskih knjigah, npr. so prispevki pomembnih žensk redkeje predstavljeni kot prispevki pomembnih moških – vzrok je v tem, da so bili prispevki žensk skozi zgodovino manj vidni, pogosto spregledani in hitro pozabljeni. Mnogo lahko naredimo tudi s spodbujanjem deklic in dečkov k izboru dejavnosti, ki jih resnično veselijo, ne glede na to, da npr. tradicionalno njihov spol v njih ni zastopan; s tem, da se z otroki pogovarjamo o stereotipih v pravljicah, risankah in knjigah itd. Pomembno je tudi, da že otroke ozaveščamo o dogajanjih širše v svetu, tudi o položaju deklic in fantov ter žensk in moških. Več idej, kako to storiti, smo nanizali v publikaciji Aktivni.Vsi. Smernice za odpravljanje stereotipov ter krepitev enakosti žensk in moških.

Za konec ...

Enakost žensk in moških nikakor ni tema, ob kateri bi lahko zamahnili z roko, češ, naj se z njo ukvarjajo feministke ali kdorkoli že. Enakost žensk in moških se tiče vseh nas: za svoje otroke in njihove otroke si zagotovo želimo najboljše. V ta paket sodi tudi želja, da bi odraščali v svetu, kjer bi lahko v celoti udeleženi svoje potencialne, živeli polno in zadovoljno življenje. Zagotovo si želimo, da hčerka postane predsednica uprave, računalniška programerka ali inženirka strojništva, če jo to veseli. Da sin postane vzgojitelj, socialni delavec ali medicinski tehnik, če ga to veseli. Želimo si, da naše hčerke ne bi bile izpostavljene nasilju, spolnemu nadlegovanju, seksističnim opazkam, da bi naši sinovi lahko prispevali svoj delež k vzgoji in negi svojih otrok. Vse to pa je možno zgolj v družbi, kjer je enakost žensk in moških eno najpomembnejših v praksi življenjskih načel. Da bo to družba naše prihodnosti, pa se moramo potruditi vsi.

Uporabne povezave

- Smernice za odpravljanje stereotipov ter krepitev enakosti žensk in moških (http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/AktivniVsiSmernice.pdf)
- pravljica Rozagroza in Plavalava (http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/AktivniVsiRozagrozaPlavalava.pdf)
- spletna igra Spomin: <http://aktivni-vsi.enakostspolov.si/spomin>
- učna gradiva na temo spolnih stereotipov (za nižje razrede osnovnih šol): http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/projekti_iz_sredstev_eu/aktivnivi/ucna_gradiva_na_temo_spolnih_stereotipov/
- Youtube kanal Enakost spolov: <https://www.youtube.com/channel/UCgfbIBnz0GrnaoC9VjbQA8g> (spoti in filmi na različne teme enakosti žensk in moških, dejavnega očetovstva, odprave spolnih stereotipov ...)
- publikacija Enakost spolov - (še) nedokončana zgodba. Pregled razvoja na področju enakosti spolov v Sloveniji, 1991 - 2016: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/NFMPublikacijaZgodovinskiPregledSI.pdf
- publikacija Stališča žensk in moških do enakosti spolov v Sloveniji: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/NFMPublikacijaRaziskavaSI.pdf
- spletna stran Evropskega inštituta za enakost spolov (v angleščini) <http://eige.europa.eu/>
- spletna stran Sveta Evrope, razdelek o enakosti spolov (v angleščini): <https://www.coe.int/en/web/genderequality>
- spletna stran Agencije Združenih narodov za ženske (v angleščini): <http://www.unwomen.org/en>

NOVO:

Poleg navedenih kriterijev morajo biti vsa dela ustvarjena v tekočem šolskem letu. Ustvarjena dela se morajo navezovati na temo natečaja. Dela, ki kriterijev in teme ne bodo upoštevala, bodo iz natečaja izključena.

Natečaj	Navodila	Kriteriji ocenjevanja	Starostne skupine	Maksimalno število učencev
Literarni natečaj	<ul style="list-style-type: none"> IZBIRA PODNASLOVA, TEME IN LITERARNE ZVRSTI (spis, pesem, strip, pismo, scenarij, ...) je lastna ustvarjalcu/ustvarjalki. OBLIKA DELA: napisano (lastnoročno ali natipkano) na največ dveh A4 straneh (prva in druga triada OŠ) oziroma na štirih A4 straneh (tretja triada in srednja šola). 	<ol style="list-style-type: none"> Jezikovna spretnost in veščje ubeseden lasten pogled, občutek ali izkušnja. Razvit lasten literarni izraz ob različnih literarnih postopkih, zvrsteh in žanrih, upoštevajoč njihove zakonitosti. Izpričana izvirnost in duhovitost, sporočilnost, empatija v osebnem razmišljanju, razvijanju teme in nakazovanju lastnih rešitev. 	<ol style="list-style-type: none"> prva triada OŠ (1.-3. razred) druga triada OŠ (4.-6. razred) tretja triada OŠ (7.-9. razred) srednja šola 	posameznik (1) z enim delom
Likovni natečaj	<ul style="list-style-type: none"> TEHNIKA: poljubna risarska, slikarska ali grafična. VELIKOST FORMATA: največ 50 x 70 cm (B2). ODDAJA DEL: likovni prispevki naj bodo brez podložnega kartona (paspartu), poslani naj bodo v ovoju, ki jih bo zavaroval. 	<ol style="list-style-type: none"> Ustvarjalnost (občutek za likovno temo in fleksibilnost). Likovni jezik (barvna kompozicija, izvirnost oblikovane predstavitve teme, ustreznost izbora likovnih elementov). Likovni doživljaj (ustrezen vizualni znak za temo, osredotočenost na temo in likovni motiv, ekspresivnost, ustvarjalna domišljija). Likovno znanje (izvedbena likovna tehnika). 	<ol style="list-style-type: none"> prva triada OŠ (1.-3. razred) druga triada OŠ (4.-6. razred) tretja triada OŠ (7.-9. razred) srednja šola prilagojeni izobraževalni program 	posameznik (1) z enim delom
Fotografski natečaj	<ul style="list-style-type: none"> VELIKOST FOTOGRAFIJ: najmanj 13 x 18 cm. FOTOGRAFSKA TEHNIKA: klasična črno – bela ali barvna. STAROST FOTOGRAFIJ: ne smejo biti starejše od enega leta. ODDAJA FOTOGRAFIJ: v ovoju, ki jih zavaruje. 	<ol style="list-style-type: none"> Ustvarjalnost. Oblikovnost, kompozicija. Vizualni učinek. Ekspresivnost, osebni pečat avtorja. Sporočilnost. 	<ol style="list-style-type: none"> tretja triada OŠ (7.-9. razred) srednja šola 	posameznik (1) z eno fotografijo
Video natečaj	<ul style="list-style-type: none"> DOLŽINA FILMA: do 10 minut. NOSILCI SLIKE: DVD, USB ključek KATEGORIJA/ZVRST: prosto (animacija, dokumentarni film, eksperimentalni film, oglas, igrani film ...) 	<ol style="list-style-type: none"> Ideja in sporočilnost. Izvirnost. Režija. Montaža. Kamera, zvok in kakovost posnetka. 	<ol style="list-style-type: none"> tretja triada OŠ (7.-9. razred) srednja šola 	posameznik ali skupina (največ trije učenci/učenke ali dijaki/dijakinje) z enim video izdelkom

Avtorji video izdelka so odgovorni za njegovo avtorstvo. Predvsem to velja za glasbo. Če avtor videa ni sam tudi avtor glasbe, mora to natančno navesti (naslov, izvajalec, album), sicer videa ne bomo upoštevali.

Oddaja del na šolski, regijski in državni ravni natečaja

Prosimo, pozorno preberite in upoštevajte navodila razpisa. Dela, ki ne bodo ustvarjena v tekočem šolskem letu ali vsebinsko ne bodo vezana na temo natečaja, bomo iz natečaja izključili.

1. NAVODILA ŠOLAM

Potek prijave del na natečaj je sledeč:

Prijava s PRIJAVNICO

Šole se prijavijo na natečaj pri regijskih koordinatorjih do **15. oktobra 2018** z obrazcem *Prijavnica za vključitev šole v izvajanje natečaja Evropa v šoli 2018-2019*, ki ga najdete med prilogami tega dokumenta in na spletni strani <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/evropa-v-soli/>. V prijavnici se navede le okvirno, informativno število sodelujočih otrok iz posamezne triade (ali srednje šole) za posamezno vrsto natečaja, da se lahko regijski koordinator lažje pripravi na obseg dela. **Prijavnice šol, ki bodo k regijskim koordinatorjem prispеле po 15. oktobru 2018, ne bodo vključene v natečaj.**

Končno število sodelujočih otrok šole kasneje vpišejo v zbirni obrazec za šole. Regijski koordinator mora na koncu nacionalni koordinatorici natečaja ZPMS posredovati končne podatke, zato je pomembno **regijskim koordinatorjem posredovati točne in natančne informacije o končnem številu sodelujočih otrok, mentorjev in ustvarjenih del na posamezni šoli**. Regijski koordinatorji kopije vseh prejetih prijavnici ali elektronske verzije prijavnici posredujejo ZPMS do **16. novembra 2018**.

Regijski koordinatorji prijavnice pošljejo na naslov **Zveza prijateljev mladine Slovenije, Dimičeva 9, 1000 Ljubljana** ali na elektronski naslov: **pika.potocnik@zpms.si**.

Opremljanje del s SPREMNIM LISTOM

Mentor poskrbi, da ima vsako delo pripet ali prilepljen spremlni list. S spremnega lista morajo biti jasno razvidni avtor ali avtorji (za video natečaj), mentor, šola, naslov dela in kontaktni podatki mentorja.

USTVARJENA DELA

Po pravilni in pravočasni prijavi na šolah poteka ustvarjalno delo učencev, ki ga vodijo mentorji. Vsaka posamezna šola dela oceni glede na podane kriterije iz razpisa natečaja in izbrana dela, skupaj z zbirnim obrazcem za šole, pošlje regijskim koordinatorjem, najkasneje do **11. februarja 2019**. Šole same poskrbijo za potrebna soglasja staršev za sodelovanje učencev v natečaju, ni pa jih potrebno prilagati.

Število del, ki jih posamezna šola lahko pošlje

Šola lahko na regijski izbor pošlje največ 5 izbranih del v posamezni starostni skupini in za posamezno vrsto natečaja. To pomeni npr. 5 likovnih del iz prve triade in 5 literarnih del iz prve triade. Za drugo triado velja enako. Iz tretje triade lahko pošlje 5 likovnih, 5 literarnih, 5 fotografskih in 5 video del, enako velja za srednje šole.

2. NAVODILA REGIJSKIM KOORDINATORJEM

Regijski koordinatorji natečaja oblikujejo ocenjevalne komisije, ki ocenijo prispela dela iz šol in naredijo izbor za državno komisijo.

Število del, ki jih regijski koordinator pošlje na državno raven

Iz vsake od treh triad lahko regijski koordinatorji pošljejo največ toliko del, kolikor bo sodelujočih osnovnih šol v posamezni triadi (npr. če bo likovna dela druge triade poslalo na regijsko raven deset osnovnih šol, bo regijska ocenjevalna komisija med prispelimi deli za to triado izbrala največ deset likovnih del za državno raven). Enako velja tudi za ostale tri kategorije natečaja.

V srednješolski starostni skupini lahko regijske komisije izberejo in pošljejo dvakrat toliko del iz posamezne kategorije natečaja (likovni, literarni, fotografski in video natečaj), kolikor je sodelujočih srednjih šol v regiji. Na primer, če v fotografskem natečaju sodeluje 13 srednjih šol, se na državno raven lahko pošlje največ 26 fotografskih del.

Regijski koordinatorji pošljejo izbrana dela s pripetimi spremnimi listi na ZPMS (Dimičeva 9, 1000 Ljubljana), najkasneje do **8. marca 2019**.

Izpolnjena ZBIRNA OBRAZCA

Posredovanim delom morata biti priložena tudi zbirna obrazca (za šole in za regijske koordinatorje), ki ju najdete med prilogami tega dokumenta, objavljena pa sta tudi na spletni strani <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/evropa-v-soli/>.

Regijski koordinatorji bodo s strani Nacionalnega odbora natečaja najkasneje **26. aprila 2019** obveščeni o nagrajencih na nacionalni ravni. Regijski koordinatorji bodo o izboru obvestili nagrajenke in nagrajence ter njihove mentorice in mentorje.

3. DRŽAVNA RAVEN NATEČAJA

Vsa likovna, literarna, fotografska in video dela, ki so poslana državnim ocenjevalnim komisijam, morajo predhodno skozi šolski in regijski izbor.

Državne ocenjevalne komisije najkasneje do **12. aprila 2019** ocenijo vsa prispela dela in izberejo nagrajence. Člani državnih ocenjevalnih komisij bodo objavljeni na spletni strani <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/evropa-v-soli/>.

Nacionalna podelitev priznanj nagrajencem na državni ravni bo potekala **v petek, 10. maja 2019**, v Festivalni dvorani Pionirskega doma v Ljubljani.

O nacionalni podelitvi priznanj nagrajencem na državni ravni bodo mentorji in mentorice pravočasno obveščeni s strani regijskih koordinatorjev in preko spletne strani natečaja <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/evropa-v-soli/>. Vsi nagrajenci na državni ravni bodo prejeli diplome Nacionalnega odbora natečaja in nagrade.

Pomembni datumi:

- 15. 10. 2018** - zbiranje prijav šol na natečaj
- 11. 2. 2019** - šole pošljejo dela na naslov regijskega koordinatorja natečaja
- 8. 3. 2019** - regijski koordinatorji dela posredujejo nacionalni koordinatorici natečaja
- 12. 4. 2019** - državne ocenjevalne komisije izberejo nagrajence
- 26. 4. 2019** - objava rezultatov natečaja Evropa v šoli 2018/2019
- 10. 5. 2019** - zaključna prireditev

Regijsko območje	Koordinator	Tel./Faks./E-pošta	Občine
SEVERNA PRIMORSKA, FURLANIJA – JULIJSKA KRAJINA MDPM Ajdovščina Cesta IV. Prekomorske 61 a 5270 AJDOVŠČINA	Ana Bizjak	tel.: 05 368 91 40 info@mdpm-ajdovscina.si	Bovec, Kobarid, Tolmin, Cerkno, Idrija, Kanal ob Soči, Brda, Nova Gorica, Šempeter–Vrtojba, Miren – Kostanjevica, Renče – Vogrsko, Ajdovščina, Vipava, šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji
OBALNA REGIJA ZDU MO KOPER – VEČGENERACIJSKI CENTER MORJE Krpanova ulica 13 6000 KOPER	Nina Pungartnik Kočevar	tel.: 040 772 030 center.morje@gmail.com	Koper, Izola, Piran
KRAŠKO BRKINSKA REGIJA MDPM Sežana Partizanska 18 6210 SEŽANA	Ana Pangos	tel.: 05 734 14 86 05 730 13 40 drustvo.prijatelj@siol.net	Komen, Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina
NOTRANJSKA DPM občin POSTOJNA IN PIVKA PO-PI Vilharjeva 14 6230 Postojna	Ana Širca	mob.: 041 578 131 zpms.popi@gmail.com	Vrhnika, Logatec, Postojna, Cerknica, Bloke, Pivka, Loška dolina, Ilirska Bistrica
GORENJSKA DPOM Kropa Kropa 72 4245 KROPA	Marija Purgar, Slavko Mežek	mob.: 041 716 865 (Marija Purgar) 070 554 232 (Slavko Mežek) maripurgar@gmail.com pkdslovenia@gmail.com	Kranjska gora, Jesenice, Bled, Žirovnica, Radovljica, Bohinj, Tržič, Jezersko, Preddvor, Naklo, Šenčur, Železniki, Cerklje na Gorenjskem, Kranj, Škofja Loka, Gorenja vas – Poljane, Žiri
ZASAVJE OZPM Hrastnik Log 3 1430 HRASTNIK	Lilijana Oplotnik	tel.: 03 564 23 78 telefaks: 03 564 23 73 krchrastnik@siol.net	Trbovlje, Zagorje ob Savi, Hrastnik, Litija

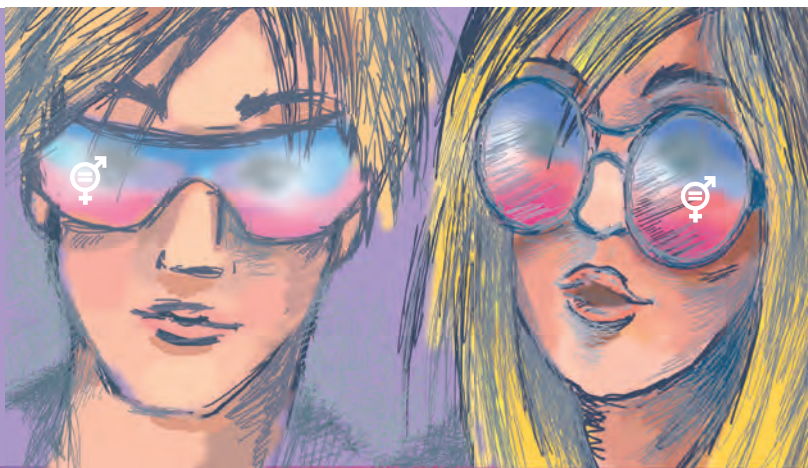
Regijsko območje	Koordinator	Tel./Faks./E-pošta	Občine
DOLENJSKA DPM Mojca Novo mesto Rozmanova ulica 10 8000 NOVO MESTO	Irena Plavec	tel.: 07 337 14 70 telefaks: 07 337 14 71 dpm.mojca1@siol.net	Novo mesto, Mirna peč, Šmarješke Toplice, Škocjan, Šentjernej, Žužemberk, Straža, Dolenjske Toplice, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Ribnica, Sodražica, Ivančna Gorica, Trebnje, Šentrupert, Mokronog, Mirna
BELA KRAJINA DPM Metlika CBE 23 8330 METLIKA	Vladka Škof	tel.: 07 306 03 60 vladimira.skof@guest.arnes.si dprm.metlika@gmail.com	Črnomelj, Metlika, Semič
POSAVJE ZPM Krško Cesta krških žrtev 57 8270 KRŠKO	Uroš Brezovšek	tel.: 07 488 03 66 mob.: 051 382 095 telefaks: 07 488 03 69 zpm@zpmkk.si uros.brezovsek@zpmkk.si	Radeče, Sevnica, Krško, Brežice, Kostanjevica na Krki
SAVINJSKO – ŠALEŠKO OBMOČJE MEDOBČINSKA ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE VELENJE Aškerčeva cesta 21 3320 VELENJE	Bojana Špegel	tel.: 03 897 75 40 telefaks: 03 897 75 41 mzpm.velenje@vilarozle.si	Solčava, Luče, Ljubno, Gornji Grad, Nazarje, Rečica ob Savinji, Mozirje, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Velenje, Vransko, Braslovče, Polzela, Tabor, Prebold, Žalec
KOROŠKA, AVSTRIJSKA KOROŠKA DPM Koroške OŠ Prežihovega Voranca Gozdarska pot 11 2390 RAVNE NA KOROŠKEM	Simona Grabner	tel.: 02 620 52 85 simona.grabner@guest.arnes.si	Muta, Radlje ob Dravi, Dravograd, Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica, Črna na Koroškem, Slovenj Gradec, Mislinja, Vuzenica, Podvelka, Ribnica na Pohorju, slovenske dvojezične šole na avstrijskem Koroškem
CELJSKA REGIJA MDPM Celje Kidričeva 3 3000 CELJE	Dragica Poznič	tel.: 03 490 91 80 mob.: 041 710 810 telefaks: 059 22 47 13 mdpmcelje1@gmail.com	Vitanje, Dobrna, Zreče, Vojnik, Celje, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Štore, Dobje, Laško, Podčetrtek, Bistrica ob Sotli, Kozje, Šmarje pri Jelšah, Rogaška Slatina, Rogatec

Regijsko območje	Koordinator	Tel./Faks./E-pošta	Občine
ŠTAJERSKA DPM Maribor Razlagova 16 2000 MARIBOR	Dejan Čegovnik	gsm.: 041 634 736 d.cegovnik@gmail.com	Kungota, Šentilj, Pesnica, Maribor, Selnica ob Dravi, Lovrenc na Pohorju, Ruše, Oplotnica, Slovenska Bistrica, Hoče-Slivnica, Duplek, Rače-Fram, Starše, Miklavž na Dravskem polju
POMURJE, PORABJE DPM Murska Sobota Trg zmage 4 9000 MURSKA SOBOTA	Cvetka Temlin	mob.: 031 329 730 cvetka.temlin@siol.net	Kuzma, Šalovci, Grad, Rogaševci, Cankova, Hodoš, Gornji Petrovci, Puconci, Moravske toplice, Murska Sobota, Kobilje, Dobrovnik, Beltinci, Turnišče, Lendava, Odranci, Velika Polana, Črenšovci, Sveti Jurij, Veržej, Križevci, Razkrižje, Ljutomer, Gornja Radgona, Tišina, Radenci, dvojezične osnovne šole na območju Porabja
SPODNJE PODRAVJE Center interesnih dejavnosti Ptuj Osojnikova cesta 9 2250 PTUJ	Jurij Šarman	tel.: 02 780 55 40 telefaks: 02 779 21 81 cid@cid.si	Mestna občina Ptuj, Benedikt, Cerkevjak, Cirkulane, Destrnik, Dornava, Gorišnica, Hajdina, Juršinci, Kidričevo, Lenart, Majšperk, Markovci, Ormož, Podlehnik, Središče ob Dravi, Sv. Andraž v Slovenskih goricah, Sv. Ana, Sv. Tomaž, Trnovska vas, Videm pri Ptujju, Zavrč, Žetale
LJUBLJANA Z OKOLICO MZPM Ljubljana Linhartova 13 1000 LJUBLJANA	Tanja Povšič	tel.: 01 434 03 24 tanja.povsic@mzpm-ljubljana.si	Kamnik, Komenda, Vodice, Mengeš, Lukovica, Moravče, Trzin, Domžale, Medvode, Ljubljana, Dol pri Ljubljani, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul, Škofljica, Brezovica, Ig, Borovnica, Grosuplje, Velike Lašče

Informacije o natečaju lahko dobite:

- Na spletni strani natečaja: <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/evropa-v-soli/>
- Na Facebook strani natečaja: <https://www.facebook.com/evropavsoli/>
- Na naslovu koordinatorice natečaja:
Zveza prijateljev mladine Slovenije, Dimičeva 9, 1000 Ljubljana, oseba za stike:
Pika Potočnik, tel.: 01 23 96 711, e- pošta: pika.potocnik@zpms.si
- Na naslovih regijskih koordinatorjev

Snemimo roza-modra očala:

Ustvarjajmo družbo enakih možnosti
in priložnosti za dekleta in fante

PRIJAVNICA

za vključitev šole v izvajanje natečaja Evropa v šoli 2018-2019

Šole prijavnico pošljete na naslov regijskih koordinatorjev najkasneje do **15. oktobra 2018**

ime šole

naslov šole

tel.:

faks:

e-pošta koordinatorja mentorjev na šoli:

e-pošta šole:

1. Seznanjeni smo z razpisom EVROPA V ŠOLI 2018-2019 z naslovom
»**Snemimo roza-modra očala**: Ustvarjajmo družbo enakih možnosti in priložnosti za dekleta in fante«.
2. Učence naše šole smo povabili k sodelovanju in ustvarjanju na natečajih:
(ustrezno obkroži)

literarni

likovni

fotografski

video

3. Število otrok na šoli _____

4. Interes za sodelovanje je izrazilo:

Prva triada OŠ (1.-3. razred)

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

Druga triada OŠ (4.-6. razred)

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

Tretja triada OŠ (7.-9. razred)

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za fotografski natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za video natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

Srednja šola

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za fotografski natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za video natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

5. Predvideno skupno število pedagoških ur za izvedbo mentorskega dela _____ .

6. Na šoli bomo v okviru natečaja EVROPA V ŠOLI 2018-2019 organizirali tudi naslednje aktivnosti (neobvezno dopolnite):

7. V okviru natečaja EVROPA V ŠOLI 2018-2019 bodo naši mentorji sodelovali na zaključni državni prireditvi, ki bo potekala **10. maja 2019** v Festivalni dvorani Pionirskega doma v Ljubljani.

8. Pripombe in predlogi šole:

Žig

podpis ravnateljice / ravnatelja

natečaj 2018 - 2019

Snemimo roza-modra očala:
Ustvarjajmo družbo enakih možnosti in priložnosti za dekleta in fante

SPREMNI LIST
k ustvarjalnemu delu

(ustrezno označite)

literarni natečaj likovni natečaj fotografski natečaj video natečaj

Ime in priimek: _____
(avtorice/avtorja – s tiskani črkami)

Naslov dela: _____

Leto rojstva in spol: _____ M Ž

Razred in šola: _____

Naslov šole: _____

Starostna skupina:
(obkrožite)

1. prva triada;

2. druga triada;

3. tretja triada;

4. srednja šola.

Ali avtor/avtorica na natečaju sodeluje prvič?
(obkrožite)

DA NE

Mentor/mentorica: _____

E-pošta mentorja/mentorice: _____

Telefon mentorja/mentorice: _____

Kraj in datum: _____

Spremni list priložite vsakemu delu.

ZBIRNI OBRAZEC ZA ŠOLE

Posamezna šola tabelo izpolni in jo pošlje naprej regijskemu koordinatorju skupaj z ustvarjenimi deli. ŠOLSKI NIVO vključuje VSA dela, ki so bila ustvarjena na posamezni šoli za namen natečaja, zato ta del izpolni šola sama.

REGIJSKI NIVO vključuje dela, ki jih šola izbere in pošlje naprej regijskemu koordinatorju.

Ker šola naredi izbor, tudi tukaj vsa polja vpiše šola sama.

REGIJA: _____

ŠOLA: _____

NATEČAJ	ŠOLSKI NIVO		
	število sodelujočih učencev na šolskem nivoju (izpolni OŠ/SŠ)	število sodelujočih mentorjev na šolskem nivoju (izpolni OŠ/SŠ)	število vseh ustvarjenih del na šoli (izpolni OŠ/SŠ)
LITERARNI			
LIKOVNI			
FOTOGRAFSKI			
VIDEO			
SKUPAJ			

NATEČAJ	REGIJSKI NIVO		
	število učencev, ki jih je šola uvrstila na regijski nivo (izpolni OŠ/SŠ)	število mentorjev, ki jih je šola uvrstila na regijski nivo (izpolni OŠ/SŠ)	število poslanih del na regijski nivo (izpolni OŠ/SŠ)
LITERARNI			
LIKOVNI			
FOTOGRAFSKI			
VIDEO			
SKUPAJ			

ZBIRNI OBRAZEC ZA REGIJSKE KOORDINATORJE

NACIONALNI NIVO vključuje dela, ki jih izbere regijski koordinator in jih pošlje naprej nacionalni koordinatorici natečaja ZPMS, zato ta polja lahko izpolni izključno le regijski koordinator.

REGIJA: _____

Število sodelujočih šol na regijskem nivoju (število vseh šol, ki so dela poslala na regijski nivo): _____

Število sodelujočih šol na državnem nivoju (število vseh šol, ki jih je regijski koordinator posredoval nacionalni koordinatorici natečaja ZPMS): _____

NATEČAJ	DRŽAVNI NIVO		
	število učencev, ki jih je regijski koordinator uvrstil na državni nivo (izpolni RK)	število mentorjev, ki jih je regijski koordinator uvrstil na državni nivo (izpolni RK)	število vseh poslanih del na državni nivo (izpolni RK)
LITERARNI			
LIKOVNI			
FOTOGRAFSKI			
VIDEO			
SKUPAJ			

evropa v šoli

natečaj 2017/2018

**Pregled nagrajenk in nagrajencev
19. natečaja Evropa v šoli z naslovom:
»Dediščina okoli nas: Kjer preteklost sreča prihodnost«**

Evropsko
leto kulturne
dediščine

Natečaj Evropa v šoli 2017/2018

Nacionalni odbor natečaja Evropa v šoli vsako leto izbere novo temo, ki je navadno vezana na temo evropskega leta. V šolskem letu 2017/2018 smo natečaj naslovili z ***Dediščina okoli nas: Kjer preteklost sreča prihodnost.***

Natečaj Evropa v šoli 2017/2018 je, kot vsak leto, potekal na treh nivojih, in sicer na šolskem, regijskem in državnem nivoju. V šolskem letu 2017/2018 je pri natečaju sodelovalo **131 osnovnih in srednjih šol iz celotne Slovenije**. Večmesečnemu ustvarjanju osnovnošolcev in srednješolcev je sledila težko pričakovana zaključna državna prireditvev.

Zaključni dogodek je potekal v sredo, 9. maja 2018, na dan Evrope, v Festivalni dvorani Pionirskega doma v Ljubljani.

Približno dve uri trajajoči program zaključne prireditve, na kateri se je zvrstilo okoli 500 osnovnošolcev, dijakov, njihovih mentorjev in regijskih koordinatorjev, je zajemal predstavitev nagrajencev in najboljših del po izboru Nacionalne ocenjevalne komisije, kulturni program z ambasadorjema leta kulturne dediščine – Rokom Terkajem in dr. Igorjem Saksido, in dialog evropske komisarke za mobilnost in promet Violete Bulc z mladimi državljani.

Kulturnemu programu je sledila razglasitev najboljših ustvarjalcev fotografskih in video del, ki se je zaključila s predstavitvijo prvonagrajenih video izdelkov. Pred odhodom pa so si obiskovalci v predverju dvorane ogledali razstavo nagrajenih likovnih izdelkov.

Na šolski ravni je v štirih kategorijah natečaja Evropa v šoli 2017/2018 sodelovalo:

- 131 osnovnih in srednjih šol
- 6.840 učencev in dijakov
- 1712 mentorjev
- Učenci in dijaki so ustvarili 6.705 del

Nagrajenci natečaja Evropa v šoli 2017/2018

V nadaljevanju so predstavljena dela in dobitniki nagrad likovnega, literarnega, fotografskega in video natečaja pod skupnim imenom »Dediščina okoli nas: Kjer preteklost sreča prihodnost«.

Najboljša dela po izboru nacionalne ocenjevalne komisije so bila nagrajena na državni zaključni prireditvi, 9. maja 2018, v Festivalni dvorani Pionirskega doma v Ljubljani.

Dela so ocenjevale državne komisije v naslednji sestavi:

Likovni natečaj

1. **doc. Kiki Klimt**, *magistrica umetnosti*
2. **Ida Cimerman**, *profesorica likovne umetnosti*
3. **Alenka Trotovšek**, *profesorica likovne umetnosti*

Literarni natečaj

1. **Lilijana Ozim**, *novinarica in knjižničarka*
2. **Ida Mlakar**, *pisateljica in pravljíčarka*
3. **Jagoda Vobič**, *profesorica in knjižničarka*

Fotografski in

video natečaj

Strokovni sodelavci oddelka za fotografijo Visoke šole za storitve Ljubljana:

1. **Boštjan Božič** - *izvajalec predmetov "Videografija" in "Multimedijske aplikacije"*
2. **Branko Čeak** - *izvajalec predmeta "Reklamna in modna fotografija"*
3. **Jure Horvat** - *vodja studia ter demonstrator pri "Reklamna in modna fotografija"*

Literarni natečaj

Prvo mesto:**JAJA SVIT TRŠELIČ**

Naslov dela: Mlinček za orehe

Razred in šola: 2. razred, OŠ Brežice

Mentor/ica: Evelina Sušnik

MLINČEK ZA OREHE

Mlinček za orehe je v naši družini že dolgo. Star je približno 50 let. Babi ga je že uporabljala, ko je bila mala. Zdaj ga uporabljamo vsi. Babi najprej stre orehe s kleščami. Jedrca pobere dedi. Ko pridem na obisk, so jedrca je pripravljena. Jedrca dam v mlinček tako, da odprem vratca in jih stresem. Vratca zaprem in vrtim ročko. Skozi lino se vidi, kako se meljejo orehi. Zmleti orehi padajo spodaj v posodo. Babi naredi potico. Takrat lepo diši. Še lepše je, ko da potico na mizo in jo vsi skupaj pojemo. Mmm, kako okusna je potica. Hvala, babi!

Drugo mesto:

VITA PRIJANOVIČ

Naslov dela: Škrat Prestko me je popeljal v ...

Razred in šola: 3. razred, OŠ Mirana Jarca Črnomelj

Mentor/ica: Nevenka Jankovič

ŠKRAT PRESTKO ME JE POPELJAL V ...

Bil je lep sončen dan, zato sem se po pouku peš odpravila proti domu. Na trgu pred banko me je nekdo pocukal za hlače. Zelo sem se prestrašila in od strahu skoraj zacvilila. Pogledala sem naokrog in zagledala majhnega prikupnega škrate z zeleno kapo, ki se mi je veselo nasmihal.

Povedal je, da je škrat Prestko in že dolgo živi v našem mestu. Zanimalo me je, zakaj ima takšno ime. Začel je pripovedovati o starih časih.

Kar naenkrat sva bila daleč v preteklosti. Sprehajala sva se po sejmu, kjer so Črnomaljke prodajale preste. Povedale so mi, da so prej pekle kruh, potem pa so jih sejmarji začeli zbadati, da Metličanke pečejo boljšega. Seveda se Črnomaljke niso dale in so začele peči preste. Vsi so jih začeli kupovati in od takrat Črnomaljcem pravijo Prestarji. Kako zanimivo, sem pomislila! Ponudile so mi slastne preste. Bile so odlične!

Napotila sva se naprej po mostu. Ob poti mi je pokazal grad in mi povedal, kaj se je v preteklosti v njem dogajalo. Prišla sva do reke Lahinje. Prestko je postal žalosten. Pokazal mi je prostor, kjer je nekoč stal mlin. V njem je živel z mlinarjem, ki je mlel žito. Vprašala sem ga, kaj se je zgodilo, da mlina ni več. Prestko mi je razložil, da je bil mlinar skopuh, ki je prevaral vilo preoblečeno v staro ženico. Prosila ga je za merico bele moke, a ji je nasul črno. Njegov mlin je preklela in potem je vsako zrnje zmllel v črno moko. Belokranjci so kraju zato naredili ime Črnomelj. Mlinar ni imel več dela in je propadel. Tako je Prestko izgubil svoj dom.

Na koncu najinega potepanja me je povabil še v muzej. To pa je bilo presenečenje! Koliko zanimivih predmetov iz naše preteklosti sem spoznala!

Predmeti iz preteklosti in fotografije so me čisto prevzele. Ojoj, ura je bila že dve! Že zdavnaj bi morala biti doma. Hitro sem se poslovila od Prestka. Dogovorila sva se, da se naslednji teden zopet srečava.

Vesela sem, da sem ga spoznala. Vem, da pozna še veliko skrivnosti iz preteklosti našega mesta, ki mi jih bo v prihodnosti še razkril. Komaj čakam najino naslednje druženje!

Tretje mesto:

ANDRAŽ ŠURLA

Naslov dela: Sekvoja pripoveduje

Razred in šola: 3. razred, OŠ Šmihel, podružnica Birčna vas

Mentorici: Vida Šter, Barbara Vidic

SEKVOJA PRIPOVEDUJE

Nekega dne je bil zelo lep dan. Ta dan je bila v našem parku poroka. Naenkrat je začelo deževati in močno pihati. Zaslišala sem grmenje. Bliskalo se je. Potem me je nekaj udarilo. Bila je strela. Graščaki so videli, kako me je zbolelo. Bili so žalostni. Čeprav sem si opomogla, so me čez nekaj let požagali. Ostala pa je še ena sekvoja, moja sestra, ki večkrat pripoveduje o starih časih.

Sekvoje niso tako znane po Sloveniji, ampak po Ameriki. Na Dolenjskem sem še edina, ki še stojim, zato sem zavarovana kot naravni spomenik in sem kulturna dediščina Slovenije. Visoka sem okoli 30 metrov. Več otrok je potrebnih, da me objamejo. Kadar me objamejo, sem najsrečnejša. Večkrat mi zapojejo:

Dežek pada,
kislo se drži,
Benjamin se ne smeji.

Ko se nasmeji,
lep dan nam pridobi.

Sonce zasije,
sonce vse posuši,
Benjamin se smeji
in v šolo pohiti.

Skupaj gremo do sekvoje,
spet smo dobre volje.

Občudujemo sekvojo.
Res je lepa,
tudi če je sama.

Zelo nam je všeč,
zato jo ohranimo,
da se jo vsi razveselimo.

Prvo mesto:

VALENTINA DOMINKO

Naslov dela: Pero ob črnilniku

Razred in šola: 5. razred, OŠ Turnišče

Mentor/ica: Milena Salaj

PERO OB ČRNILNIKU

Peresnik počiva ob črnilniku na stari,
že dolgo dotrajani mizi.
Poleg peresa sameva petrolejka.
Spomin na preteklost!
Nežen spomin na mojo prababico.
Razmišljam.
Velikokrat je pero držala v roki.
Pisala je verze o ljudeh, prijateljstvu,
morda o ljubezni.
Za prababico je bilo to sveto pero.
Težko je prišla do njega.
Zame je to težko razumljivo
ob poplavi različnih pisal.
Zavedam se, da moram imeti
spoštljiv odnos do tega peresa ob črnilniku.
To je moje, naša preteklost,
zgodovina, ki ostane za zmeraj.
Neizbrisan pečat, spomin!
Čutim preteklost, toplino na mojo prababico.
Spoštljivo ga dam nazaj na staro,
muzejsko mizo, spomin, ki ne obledi.
Zamišljeno zapustim spominsko sobo.

Drugo mesto:

ANA PERENA ARBITER

Naslov dela: Ko preteklost sreča prihodnost: Stari mlin

Razred in šola: 6. razred, OŠ Zadobrova

Mentor/ica: Robert Povirk

KO PRETEKLOST SREČA PRIHODNOST: STARI MLIN

Spet je prišel december. Hodila sem v šolo, pisala naloge, se učila, z mislimi pa sem bila že daleč stran: na počitnicah, ko bo v kotu naše sobe spet stala novoletna jelka, ki jo bova z bratcem okrasila, tati pa bo nanjo napeljal lučke; vso noč bodo svetile in vse bo čisto drugače kot na navadne dni. Pod jelko bova z Gajem spet pustila pismi Božičku. Le kaj naj mu tokrat napišem? Kaj si želim? Najbolj si želim, da bi imela čarobne moči, vendar mi jih Božiček gotovo ne more prinesti, saj ni čarovnik iz pravljice. Pa vseeno? Kaj pa, če bi mi lahko prinesel tudi čarobne moči? Le kakšne so? In kaj bi si z njimi lahko pričarala? Sedla sem za mizo in začela pisati:

Dragi Božiček!

Letos sem bila še kar pridna. Letos si želim, da mi prineseš čarobne moči. Če pa to ni mogoče, si želim, da bi se čim prej preselili v našo hiško.

Tvoja Ana

Pismo sem položila tja, kamor spada ... In neke noči je pismo izginilo. Za božič se je pod novoletno jelko namesto darila pojavilo pismo. Na kuverti je pisalo: ANA. Odprla sem kuverto. V njej ni bilo nič: ne denarja ne čarobnega prahu. Bil je le list papirja.

Draga Ana!

Letos si bila zelo pridna. Zaželela pa si si darilo, ki si ga že dolgo ni zaželel noben otrok. Letos ti prinašam čarobne moči. Vendar moraš vedeti, da je to zelo močna čarovnija, zato moraš z njo ravnati zelo pazljivo. Nikoli si ne smeš zaželeli ničesar, kar bi bilo dobro samo zate. Lahko si zaželiš le tisto, kar je dobro za vse ljudi. In včasih je treba kar dolgo čakati, da se ti želja uresniči, saj čarobne moči vedno čakajo na pravi trenutek.

Srečno novo leto

Tvoj Božiček

Veliko želja sem imela in upala sem, da se mi čim prej uresničijo. Najraje bi začela kar čarati,

vendar pa sem se odločila za potrpežljivost, saj imam Božička zelo rada. Začuda pa so se mi želje začele nenavadno hitro izpolnjevati. Kot bi se čas zavrteel z veliko hitrostjo naprej: preselili smo se v našo hiško, ki sta jo mami in tati kupila že zdavnaj in sta jo zelo dolgo prenavljala; dobili smo avtodom; izkopali smo ribnik, in najneverjetneje: z bratcem Gajem sva dobila mucu - Mišo in Čenčo. In že naslednji dan so se začele počitnice.

Tistega poletnega dne pa se je vse skupaj zavrteelo še bolj čudno. Na domačem vrtu, kjer sta se mucu igrali, naše ribe in mi pa poležavali (plaval) v senci in se pogovarjali, je Miša odkopala iz zemlje novc, ga polizala in nenadoma so naše ribe plavale v potoku med velikimi postrvmi, Čenča in Miša sta se igrali na zelo velikem rožnem vrtu, mi pa smo sedeli na sicer našem vrtu, ampak tam so bila drevesa, ki sploh nismo vedeli, da so kdaj bila tam. In medtem ko smo se čudili, je iz hiše prišel stari mlinar in vprašal: »Ja, kaj pa vi tu, na mojem vrtu?«

Tedaj smo ob hiši zaslišali šklopotanje mlinskega kolesa. Moram priznati, najprej smo bili malo zmedeni, še posebej, ker smo videli mlinsko kolo, pripeto na našo hišo.

»Toda to je naša hiša,« je zmedeno rekel tati in se praskal po glavi.

»Počakajte malo, katerega pa sploh smo?« je vprašala mami. Hotela je pogledati na svoj telefon, a ga ni našla. »Ja, kje pa je? Moral bi biti v torbici, kakor zmerom. Bom pogledala še v avto.«

»Kaj pa je to?« je vprašal mlinar. »Kako pa sploh govorite? Saj vas sploh ne razumem.«

»Avto? Ne veste, kaj je avto?! Ja, to pa je čudno. Čakajte, vam bom pokazala,« je hitela govoriti mami, vendar smo vsi že zdavnaj opazili, da našega zelenega avtomobila ni nikjer, še več, niti ceste ni bilo več, le nekakšen kolovoz, porasel s travo.

»Avtomobila ni nikjer,« je mami grozeče zašepetala tatiju.

»Res ga ni. Čudno.«

»No, da ne bomo zavlačevali, imam v hiši koledar,« se je sprijaznil mlinar s čudnimi gosti. Vstopili smo v hišo in se usedli za mizo in si jo ogledovali. Hišo seveda, ne mize; bila je čudovita.

»No, danes smo 25. junija 1885,« je slovesno izjavil mlinar.

»Kaj! Torej smo v preteklosti!« je zavpila mami.

»Se mi je kar zdelo,« je rekel tati.

»Kaj pa je ta hrup?« je prestrašeno vprašala mami.

»Kakšen hrup?« je vprašal mlinar.

»Ali so to mlinska kolesa?« me je zanimalo.

»Ja, so,« je rekel mlinar.

»Ali jih grem lahko pogledat?« je poprosil Gaj.

»Ali še nisi videl mlina?«

»Ne!« so vzkliknili vsi veselo.

»Pojdi, Gaj, videli bomo mlin,« nas je povabil tati in stopil za mlinarjem.

»Kako pa to deluje?« je zanimalo Ano.

»Kako deluje?« se je začudil mlinar. »Preprosto. To so mlinska kolesa, ki meljejo žito v moko.«

»In tukaj se moka vsipa v vrečo!« je vzkliknila mami. »Vidita, otroka moja, to je prava moka!

Le kakšen kruh bi se dalo speči iz nje! Ne pa ta današnja moka, ko ne vemo, kaj vse je zamešano v njej! Ali celo kruh, v katerem je, pravijo, več kemikalij kot moke.«

»Pa zakaj?« me je zanimalo.

»Ja, zato, da se ne posuši, pa da je bolj po okusu današnjih razvajenih ljudi,« je začela hiteti mami s svojimi razlagami.

Mlinar jo je poslušal in se praskal po glavi. Videti je bilo, da bi jo rad nekaj vprašal.

Mami mu je skušala pojasniti: »Veste, danes ni nikjer več nobenega mlina.«

»Kje pa potem zmeljete žito?«

»Vse kupujemo v trgovinah,« je odgovoril tati.

»Vse?« se je začudil mlinar.

»Ja, prav vse,« sem rekla, »zdi se mi, da danes nihče več ničesar ne zna narediti. Vse kupujemo v trgovinah.«

Mlinar se je naveličal poslušati naše pojasnjevanje o trgovinah, zato nas je povabil v kuhinjo.

To pravzaprav ni bila kuhinja, pač pa soba, v kateri je bil štedilnik na drva, kakršnega vidimo lahko samo še v kakšnem zelo starem filmu, tam je bila tudi postelja in skrinja, na steni police s skledami.

»Gospod, vas lahko nekaj vprašam?« je rekel Gaj radovedno.

Mlinar pa se je tako zakrohotal, da je Gaja kar odneslo za mamino krilo. Tudi jaz sem obstala, saj si nisem mogla predstavljati, kaj v Gajevem vprašanju bi bilo lahko tako smešno.

Mlinarju pa so kar solze tekle po licih od smeha. »Kdo bi si mislil, kaj bom dočakal!« je končno le zmozel toliko ukrotiti smeh, da je lahko spet začel govoriti.

Najpogumnejši je bil tati: »Kaj pa ste dočakali?«

»Da mi bo kdo rekel 'gospod'!« Besedo je izgovoril tako, kot bi bila to najbolj čudna beseda na svetu. In seveda najbolj smešna.

»Saj to ni nič slabega,« sem ga skušala pomiriti.

»Slabega?« se je spet zakrohotal mlinar.

»Veste,« je rekel tati, ki mu je očitno nekaj postalo jasno. »Danes smo vsi gospodje in gospe, ne glede na izvor in na naše delo.«

Mlinarju se je tudi to zdelo smešno. »Torej, nekoč v prihodnosti bomo vsi gospodje in gospe?«

»Ja,« se je opogumil Gaj, ki ga je še vedno zanimalo, kakšen zaklad se skriva v prelepo poslikani skrinji.

Tudi mamin pogled se je ves čas ustavljal na skrinji in seveda tudi na prelepi posteljnini, izvezeni z rožami in srčki.

»Kaj pa imate v tej skrinji?« se je končno spet opogumil Gaj.

»Oh, v skrinji?« je rekel mlinar, kot da je to najbolj navadna stvar na svetu. Odprl jo je. »Poglej, tu imamo moko in suho sadje, pa obleko. To je moja 'tahmašna' obleka.«

»Tahmašna?« sem se začudila. »Kaj pa je to?«

Mlinar se je spet zasmel. »Tista, ki jo oblečem samo za k maši v nedeljo. Pa poročil sem se v njej, pa tudi pokopan bom v njej.«

»Ja,« je rekla mami, »poslušajta otroka, včasih so ljudje res imeli samo eno obleko vse življenje.«

»Samo eno, vse življenje? A ni to malo dolgočasno?«

»Ne,« je rekel tati. »Včasih je bila obleka velika dragocenost. Danes pa nam prodajajo samo šaro.«

»Res je,« je pojasnila mami mlinarju, »danes ni več prave kvalitete, obleke se trgajo in uničujejo. Jaz si vsak dan strgam nogavice.«

»In si vsak dan kupiš nove,« se je zasmel tati.

To pa se mlinarju ni zdelo prav nič smešno: »Vsak dan si kupite nove nogavice! Saj to ni mogoče! Kar v glavi se mi vrti od tega, kar mi govorite! Kakšen svet! To moramo proslaviti! To, da bo nekoč prav zares tak svet! Pa – saj me ne vlečete za nos?« Mlinar je odprl vratca v steni, kjer so bili štirje majhni kozarčki in steklenica. Tatiju in sebi je natočil kozarček, drugim pa ni niti ponudil.

Tati je počasi poduhal pijačo in srknil požirek. »Odličen je,« je pohvalil, »takega danes ni več mogoče dobiti. Kje ste ga kupili?«

»Kje sem ga kupil? Skuhal sem ga vendar! Zakaj pa mislite, da je okrog hiše toliko jablan?«

»To je res dobro, da znate vse narediti sami,« je rekla mami in previdno vzela iz skrinje otroško srajčko. »Kako je lepa. Pogledajta, kako lepo je sešita. In to na roke!«

»Seveda,« je ponosno rekel mlinar. »To pa so roke moje žene.«

»Danes tega nihče več ne zna,« je rekla mami.

»Vaša žena tega ne zna?« se je začuden obrnil mlinar k tatiju. »Kakšno ženo pa imate?«

»Jaz se bom naučila, ne, mami,« sem prihitela mami na pomoč.

»Seveda,« je rekla mami. »Tudi jaz bi se rada naučila. Predvsem – o, kako bi bilo lepo, če bi imeli takole posteljnino. Iz pravega lanu!«

»Kje pa so vaši otroci?« je vprašal Gaj, saj bi jih očitno rad spoznal in se z njimi igral.

»Na njivi, okopavajo krompir. Ponoči pa so tule na skrinji.«

»Kako? Na skrinji?«

»Spijo na skrinji.«

»Kaj nimajo postelje?«

»Kam pa naj jo damo?« se je spet smejal mlinar.

»Koliko otrok pa imate?« ga je vprašala mami.

»Tri,« je odgovoril zelo ponosno.

»Pa vsi trije spijo na tej skrinji?« je Gaj meril skrinjo z očmi, vendar si česa tako čudnega ni znal predstavljati.

»Ko bi vam vsaj lahko pokazali naš svet,« sem rekla. »Veste, da živimo prav v vaši hiši, samo v čisto drugačnem svetu.«

»Pa saj vam najbrž lahko pokažemo, kako je pri nas,« je rekel tati. »Samo najprej moramo

ugotoviti, kako smo sploh prišli sem.«

»In tako bomo mogoče prišli nazaj v naš čas!« je nadaljeval Gaj.

»No, ima mogoče kdo kakšno idejo?« je vprašala mami.

»Ne, v bistvu ne,« se je tati popraskal po glavi.

»Lahko pa gremo pogledat ven, če je kakšna sled,« je rekel Gaj.

»Saj res, kako da se tega nismo spomnili že prej?« je dejala mami.

Zunaj sta se Čenča in Miša igrali z neko zlato rečjo.

Gaj je stekel k njima in ugotovil: »Poglejte, kovanec je.«

»Tega sem ravno danes zakopal,« je rekel mlinar, »da mi ga ne bi kdo ukradel. Za težke čase, veste.«

»Ampak Miša ga hoče pojesti! Poglejte, ga že liže!« je zaklical Gaj in vsi smo stekli za njim.

»Ja, kje pa smo zdaj?« se je čudil mlinar.

»V našem času smo!« je zaklical tati.

»Ampak kako je to možno?« se je spraševala mami.

»Mogoče je kriv kovanec?« sem se spraševala.

»Najbrž je kovanec kot nekakšna Aladinova svetilka. Ko ga očistiš - v našem primeru poližeš - te lahko prenaša v času,« je pametno razložil Gaj.

»Daj, hitro vzemi kovanec, da nas mucu spet ne poneseta po času,« je tati rekel Gaju.

»Saj to je moj mlin. Samo: kje pa so mlinska kolesa, voda in kje so moje jablane?« se je spraševal mlinar.

»To je res vaša hiša,« je rekla mami ponosno. »Vidite, nič je nismo spreminjali, samo obnovili smo jo. Veste, vsi so nama govorili, da jo moramo podreti, mi pa smo vztrajali. Kar vzljubili smo te kamnite zidove.«

»Mlina pa res ni več. Kolesa in mlinskih naprav ni bilo več, ko smo kupili vašo hišo.«

»Zakaj pa to!« se je ujezil mlinar.

»Vse se je spremenilo. Ukinili so vse mline in žage, nastale so tovarne. Danes pa niti tovarn, ki jih je bilo v mojem otroštvu še tako veliko, ni več,« je žalostno rekla mami.

»Danes so samo trgovine,« sem dodala.

»Danes znamo samo še nakupovati,« je zavzdihnil tati.

»Ne verjamem,« se je zasmel mlinar. »Norčujete se iz mene. Nekdo vendar mora narediti stvari, ki jih kupite v trgovini.«

»Ja, danes je vse narejeno na Kitajskem,« je naduto rekel Gaj.

»Na Kitajskem!« se je mlinar vedno bolj čudil.

Ker je bil še vedno prepričan, da se le norčujemo, smo ga odpeljali na izlet. Čudno se mu je zdelo, da našega avta ne vlečejo konji. Rekel je, da je to gotovo čarovnija. Še bolj se je čudil, ko je videl, da ni nikjer več nobenih polj, povsod so le hiše, in tako ogromne kot gradovi, še večje pa so trgovine. Ko smo v trgovini napolnili nakupovalni voziček, je mislil, da smo kraljevskega rodu, saj so sami imeli le en hlebec kruha za ves teden. Meso so jedli samo ob praznikih.

Bombonov pa sploh še nikoli ni videl. Ko je enega poskusil, se ni mogel nehati oblizovati. Želel

si je, da bi jih lahko odnesel svojim otrokom, pa čeprav vsakemu samo enega.

»Mogoče bi šlo, če bi jih skrtil v žep,« je rekel.

»Samo nekje blizu kovanca morajo biti,« je rekel Gaj.

»Zdaj bi šel pa res rad domov,« je rekel mlinar. »Vaš svet mi je všeč, hkrati pa se mi zdi tudi preveč hiter in zmeden. Preveč je stvari. Ljudje preveč hitijo. Povsod hodijo kar drug mimo drugega. Morali bi biti bolj skromni in delati z lastnimi rokami. Sicer pa sem vesel, da niste podrli hiše.«

»Tudi mi smo veseli, da smo ohranili hišo,« je rekel tati.

»Zdaj mi je jasno, zakaj smo se tako upirali podiranju.«

»Vedeli smo, da moramo ceniti, kar so zgradili naši predniki,« sem rekla in se nasmehnila staremu mlinarju.

»Mogoče pa boste začeli spet mleti žito,« je žalostno rekel.

»Jaz bom mlinar, ko bom velik!« je vzkliknil Gaj.

»To je poklic prihodnosti!« sem zaklicala.

»Nekje sem bral, da bodo razmere na Zemlji leta 2060 take, kot so bile leta 1930.«

»To pomeni, da se bomo morali še veliko naučiti,« je rekla mami, »če bomo hoteli preživeti.«

»O, ko bi vas lahko še kdaj obiskal!« je poprosil Gaj mlinarja.

»Ti kar pridi. Kadar hočeš, če bo le kovanec še naprej deloval.«

»Samo zapomniti si moramo mesto, kjer ga bomo zakopali v zemljo, pa se bomo vedno lahko obiskovali,« sem rekla.

»Zdaj pa moram res nazaj. Paziti moram na mlin,« je rekel mlinar.

Gaj je poklical mucu. Mucu sta pritekli.

»Pridite kmalu naokrog!« je zaklical mlinar.

»Seveda pridemo!« smo mu zaklicali. »Samo skupaj lahko poskrbimo za prihodnost!«

Čenča je polizala kovanec. In mlinar je izginil.

»Adijo! Adijo!« smo klicali za njim.

In tako se je končala najbolj zanimiva in najbolj čudna dogodivščina v zgodovini prvih dni poletnih počitnic.

Tretje mesto:

VERONIKA LUŠTEK

Naslov dela: Stari hrast pripoveduje

Razred in šola: 6. razred, OŠ Otočec

Mentor/ica: Špela Udovič

STARI HRAST PRIPOVEDUJE

»O, joj joj, kakšni časi, kakšni časi. V deželo je prišla pomlad in spet se je začel direndaj po polju okoli mene. Kmet s traktorjem spet drvi čisto zraven mojih korenin, mi jih bo še spodkopal! S svojim mogočnim plugom orje vsako leto globlje in kupuje vedno večje traktorje!

Oh, kako je bilo takrat lepo, ko so še dekleta hodila na polje in na njih prepevala. Jaz sem na tem mestu že dobrih dvesto let in vem, kako je bilo včasih in kako je danes. Pred davnimi leti, ko sem bilo še mlado zeleno drevo, takrat so bili res stari zlati časi. Moje veje so se mogočno širile proti nebu in ob žgočem soncu sem bilo senca za ženice, kosce in grabljice, vsi so se radi zatekli pod mojo krošnjo.

Spominjam, se kako so pred stotimi leti kosci zgodaj zjutraj ob prvem svitu prišli na travnik z nabrušenimi kosami. Veselo zavriskali in se lotili košnje, še preden se je rosa na travi posušila, je bil travnik že pokošen. Trava je ležala v dolgih vrstah, nato so prišle ženske in jo z grabljami razmetale, da jo je vroče sonce posušilo. Opoldne so prišla dekleta v pisanih rutah, dolgih krilih in rokavih, ki so jih ščitile pred žgočim soncem in so obračale in zgrabile seno. Ko je bilo seno suho, so prišli ljudje s konji in vozom. Na voz so naložili dišeče seno in ga odpeljali pod domač kozolec, kjer so ga nato ročno zmetali pod streho.

Tudi v času žetve je bilo zabavno na polju, ženice so zgodaj prihajale na delo, z ostrimi srpi so se neutrudno sklanjale nad zrelo žito, ga spretno žele in vezale v snope. Med delom so si pogosto krajšale čas s prepevanjem pesmi Po Koroškem po Kranjskem, Dekle, daj mi ruž rudečih, Dekle je po vodo šlo, Prišla bo pomlad, Travnički so že zeleni, Škrjanček poje, žvrgoli in mnoge druge prelepe pesmi, ki sem jih tako rado poslušalo.

Proti popoldnevu je gospodinja na polje prinesla malico. Prišla je z veliko pleteno košaro, ki so ji rekli jerbas. Spretna gospodinja ga je prinesla kar na glavi. Ker so malicale v senci moje krošnje, sem dobro videlo, kaj so prigriznile pridne kmetice. Po navadi se je na prtiču znašel soržični kruh, slanina s čebulo, trdo kuhana jajca, le redko kdaj košček klobase ali drugega suhega mesa. Malica je bila skromna, toda pridnim delavkam je teknila. Žejo so si gasile z jabolčnim sokom ali vodo, včasih pa tudi s kozarčkom vina. Ko je bilo žito požeto in pospravljeno v snope, je spet prišel kmet s konji in vozom in speljal pridelke domov na pod, kjer so ga kasneje mlatiči omlatili. Tako so ženice romale od ene do druge njive – danes so opravile delo pri enem gospodarju, drugi dan pri

drugem ... Ljudje so si morali včasih veliko pomagati med seboj.

Toda sčasoma se je vse spremenilo. Tehnika je napredovala, ročne kose so nadomestile motorne kosilnice, marsikateri kmet si je že lahko kupil traktor in žito so začeli žeti ogromni kombajni. Le jaz, staro drevo, sem še ostalo na istem mestu. Danes ne služim nikomur več. Življenjska moč mi usiha in marsikatera veja se mi je že posušila. Zdi se mi, da sem mlademu gospodarju le v napoto in da bo prej ali slej zapela motorna žaga. Opazujem svet in ljudi okrog sebe, se čudim vsem novostim in se sprašujem, če so ljudje danes res bolj srečni, kot so bili nekoč.

Oh, vsi ljudje pa vendarle niso tako slabi. Slej ko prej bo vse ljudi izučilo, da je potrebno naravo varovati in jo ohranjati za bodoče rodove, za njihove potomce. Če prav pomislim, ima gotovo kdo izmed mladih dedka ali babico, ki rad obuja spomine in bo svojim vnučkom pripovedoval o meni, mogočnem drevesu. Nekdo pa bo posadil novo drevo in zanj skrbel, ga negoval, se pod njim zabaval prav tako, kot so se nekoč pod menoj.«

Prvo mesto:**JANUŠ PURG***Naslov dela: Čisto navaden dan**Razred in šola: OŠ Gorica Velenje**Mentor/ica: Vesna Penec***ČISTO NAVADEN DAN**

16. veliki traven 1918

zgodaj zjutraj

Danes sem spal na kozolcu. Ni bilo toplo in udobno, premetaval sem se, suho seno mi je lezlo v vse špranje telesa. Noč je bila nemirna. Gospodar me je zbudil še pred petjem petelina, saj sem bil jaz na vrsti, da očistim hlev in pomolzem krave. Gospodar mi je dal kos suhega kruha, ki sem ga spravil v žep, in se odpravil na delo. Kidanje gnoja in moljenje krav sem opravil zlahka. A ko mi je gospodar naročil, naj bika privežem za steber, sem otrpnil. Pa ravno tega bika, ki je prejšnjemu pastirju preluknjal dlan. Ne samo da bom zamudil šolo, še dlan bom imel preluknjano.

16. maj 2018

7.30

Budilka je zazvonila že ob pol osmih. Pa ne spet šola!!! Pa tk fajn smo se meli na počitnicah. In, ker smo bli v Grčiji, me ni bilo v šoli cel teden!! Spat sem lahk šel kadarkoli. Zdej pa šola. Pa zakaj šola! No, vsaj frende bom vidu, ampak v sedmem klasu je šola... Grem na zajtrk, ki mi ga je mama naredila. Pol ji bom pa še težil, da mi je slabo. BRUUUHH. Čao.

16. veliki traven 1918

Jaaaa! Svoj strah sem premagal in bika privezal na steber. Res je bolje, da zamudiš pouk, kot pa da ne narediš dela, ki ti ga naloži gospodar, saj je njegova tepežka hujša od učiteljeve. Odpravil sem se proti šoli. Med potjo sem nekaj korakov stran od sebe zagledal še štiri svoje sošolce, ki so prav tako zaradi dela zamujali v šolo. Odšel sem do njih. Največji fant je bil Fran. Velik (mogoče prevelik) kot žirafa, o kateri nam je pravil učitelj, razcapan, bolj temne sorte. Smejale se mi je. Srednja dva sta bila dvojčka, France in Lojze. Težko ju ločiš. Vedno sta enako oblečena, imata enako frizuro. France si je celo ponaredil znamenje na licu, da ju težje ločiš! Ločiš pa ju po barvi oči in glasu. France govori malo nižje kot Lojze. Zadnji, najmanjši je bil Slavko. Nizke rasti, malo prestrašen, a vseeno prijazen, pameten, trdoživ in prikupen fant. Njegove temne lase je prekrivala kapa, ki mu jo je spletla mati. Jaz se svoje matere z žalostjo spominjam. Ker je moj oče padel v vojni in ker mama ni mogla skrbeti za vse otroke v družini, sem jo moral za pastirja. Oh, pogrešam jo ...

16. maj 2018

8.00

Mamo mi je uspelo prepričati, da ostanem doma. Trdila je, da mi je slabo zaradi utrujenosti, saj smo prišli domov zelooo pozno. Ful kul. Mama je odšla v službo. Čas je za video igrice! Pa za YOUTUBE kanal bom lahk snemal. Danes sm dobil še 4 naročnike: Frana, Lojzeta, Slavka in kar mi je smešno, Franceta (Prešerna bi reku, hi hi). Pa kaka imena so to! A so prišla iz prazgodovine, al kaj? Okej, zdej pa grem igrice igrat. Čao.

16. maj 1916

druga šolska ura

V šolo, ki je bila pravzaprav v nekdanjem majhnem župnišču, zamujamo že več kot eno uro. Bojimo se, kaj bo učitelj naredil z nami. Vstopili smo v razred. Bili smo tiho. Vse oči sošolcev z učiteljevimi vred so nas pogledale. Učitelj je stopil do nas. V ušesih sem začutil bolečino. Potem sem bolečino prepoznal še na nogah in hrbtu. Po vsej tej bolečini, po kateri mogoče ne bi moral stati, nas je učitelj poslal na koruzo. Zavidam vsem štirim prijateljem. Imeli so hlače, jaz pa sem bil v kratkih hlačah.

16. maj 2018

9.00

Mami prihaja domov, saj jo je šef spustil domov, ker sem jaz "bolan". LAVOR sem malo splahnil, da bi zgledalo, da sem bruhal. Video igrice sem skrnil, da mama ne bi videla, da sem jih igral. Je že tu. Pravi, da ve, da se delam, ker ne zgledam bled. A je mogla uganit. Poslala me je v sobo, da naj si preberem snov, ki jo v sredo sprašujejo. Mhhmmm, kak dolgčas. Jutri pa tako k sreči ni pouka, ker gremo na izlet v Šolski muzej Ljubljana in na Ljubljanski grad. Tema izleta je kulturna dediščina. Poglej, ka piše na listu:

Kulturna dediščina je skupek snovnih in nesnovnih ostalin preteklosti, ki jih "skupnost opredeli kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij". Kulturna dediščina niso samo stavbe, mestna jedra, arheološke najdbe, kulturna krajina, zbirke predmetov in arhivska gradiva ampak tudi šege, navade, znanja ter verovanje generacij pred nami. Ta so se ohranila in so za razvoj naših tradicij, vrednot, identitet in prostora ključnega pomena.

Jaa! Končno nekaj zanimivega! Komaj čakam!

Čao!

16. veliki traven 1918

konec pouka

Pouka je konec, klečanja na koruzi je konec, bolečine so minile. Po poti do gospodarjevega doma sem se zopet spomnil svoje matere, bratov, sester ter starih prijateljev. Komaj čakam, da jih spet vidim. Gospodar mi je obljubil, da grem za božič lahko domov k materi. Misli so mi tako zatavale v

moje otroštvo. Spominjal sem se, kako mi je mati nenehno prepevala Gor čez izaro. Začel sem si jo prepevati: "Gor čez izaro, gor čez gmajnico ..." Tako so me lahko slišali vsi, ki so hodili mimo mene. Šlo mi je na jok...

16. maj 2018

12.40

Sem v svoji sobi. Ne učim se, saj se mi v mislih pletejo druge stvari. Kot na primer tole: Ful si želim met en velik TV v sobi, ki ga bom sam jaz lahko gledal. Noben moj frend ga ne bo smel, še brat ne, čeprav sem edinec! Naj se zase brigajo. Pa tud nove igrice hočem. Imam tako stare igrice (1 leto) da bi se moral o njih pri ZGO učiti. Za druge mi pa ni mar. Je pač njihov lajff. Ne lubi se mi več tk veliko pisat. OOOOOHHHH, sovražim šolo! Čao!

16. veliki traven 1918

čas paše

Čas je, da se živini pridružim na gmajni. Krave so že na gmajni, kar je dobro, ker mi jih ni treba gnati gor. Na sredi gmajne stoji drevo, na kateri je gugalnica, ki sem jo sam naredil. Vrv sem si sposodil pri sosedih, desko pa sem moral narediti sam. Gugalnica je bila lepa, in če sem se dovolj visoko pognal, sem lahko pazil na svojo živino ter si ogledoval bližnje vasi in kozolce, ki so mi bili prav všeč. Zagledal sem svojo vas. Zlahka jo opaziš, saj je edina vas s cerkvijo na sredi. Mi je že šlo na jok. Komaj čakam na božič, saj bom lahko šel k materi. Že voham vonj po potici in orehah, ki smo jih z brati in sestrami luščili. Čutim toploto peči, okus božičnega kruha, mrzel sneg, slišim molitev in rožljanje rožnega venca.

16. maj 2018

16.36

Mami mi ves čas ukazuje: uči se, pospravi sobo, uči se, pospravi sobo, uči se, pospravi sobo ... Ka pa video igrice!! Moj prijatelj, katerega starši so vedno v službi, vsak dan igra igrice. Najbolje bi bilo, da bi se k njemu preselil. Ej, ni slaba ideja! Pripravil si bom rukzak. Skril ga bom v omaro s smetmi, zvečer pa se bom odpravil k njemu. To je noro dobra ideja. Njegovi starši niti ne bodo vedeli, da sem pri njem, ker jih sin ne zanima. Haha, načrt imam, zdaj ga moram samo še uresničiti. Čao!

16. veliki traven 1918

večer

Spustil se je mrak. Živino sem odpeljal h gospodarju in ker sem danes vse postoril, kar mi je naročil, mi je dal za plačilo dva kosa kruha. Ulegel sem se na seno v varno zavetje kozolca. Še vedno ni udobno. Začel sem razmišljati o šoli. Ali me bodo spustili v višji razred? Večkrat sem manjkal, nisem imel dovolj znanja. Raje bi hodil v šolo, kot da bi pasel krave. Ne bi rad več bil pastir. Želim biti znan učenjak. Hočem redno hoditi v šolo. A ne morem. Zaradi dela. Spomnil sem se na mater. V solzah sem zaspal.

16. maj 2018
19.46

Neeeeeeeeee! Mama je našla moj rukzak! Zakaj! Zdej pa spet ne smem igrat video igrice. Zakaaj!? Kako je našla rukzak. Pa saj smeti ni nesla v omaro. Kk!? Ker sem hotel pobegniti, kar sem tudi priznal, sta bila starša razžaloščena. Mama mi je rekla: "Želel si pobegniti od naju, ki ti nudiva vse, samo za šolo in sobo moraš sam poskrbeti." Jaz pa sem si mislil: pa kako mi je lahko igrice prepovedala! Začel sem jokati. Kako je našla rukzak? Kako!? Zakaj mi je prepovedali špilat igrce. Zakaj!? Vjoku sem zaspal.

Drugo mesto:

URŠKA JURAJEVČIČ

Naslov dela: Križišče časa (cikel pesmi)

Razred in šola: 9. razred, OŠ Loka Črnomelj

Mentor/ica: Maja Kunič

KRIŽIŠČE ČASA

(Cikel pesmi)

1. Topla dobrota

Zavoham vonj po kruhu,
ki me premami.
Vonj po domačem.
Prevlada želja po toplem,
mehkem kruhu,
ki so ga že od nekdaj pekle
moje prednice.

Spečen s skrivnim receptom
in spretnostmi
moje babice.
Domač kruh.

Tako preprost, a tako poseben,
zaradi katerega sem postala lačna.

2. Prostor preteklosti

Ogledujem si podstrešje.
Tako zaprašeno.
Polno pajčevin, ki krasijo stropce.
Videti je hladno, vendar so
škafle tiste, ki naredijo ta
kraj prijetnejši.

V sebi skrivajo slike,
filme, pisma in knjige,
v katerih sanjajo spomini,
ki kot ujeti čakajo,
da jih izpustim.

3. Album slik

Slike na črno-beli podlagi,
ki povejo več kot tisoč besed.
Z zanimanjem jih opazujem.
Vsako podrobnost.

Opazim krhkost teh slik.
Zmečkan kos papirja,
ki ga je nekdo ponovno razvil.
A bistvo tega papirja je še vedno vidno.

In čeprav so slike stare, mi pričarajo
nove spomine.

4. Knjiga spominov

Knjiga v moji roki se zdi drugačna.
Sprane črke počivajo na
rumenih listih.

Skrbno ovita usnjena platnica vabi,
da odkrijem njeno vsebino.
Starinski jezik me popelje v stare čase.
Čase, ko je ta knjiga nastala.
Čudovite čase.

Tretje mesto:

HANA ILJAŠ

Naslov dela: Vem, da lahko pomagam, a le, če sem opažena

Razred in šola: 9. razred, OŠ Podbočje

Mentor/ica: Janja Rostohar

»VEM, DA LAHKO POMAGAM, A LE, ČE SEM OPAŽENA«

Kamorkoli se ozrem, vidim ljudi. Na milijone jih je – majhnih, velikih, prijaznih, škodoželjnih, otožnih, ljubeznivih – in čisto vsak je nekaj posebnega. Srečujem jih v starih mestih z bogato kulturo, majhnih prijaznih vaseh in raznolikih pokrajinah, ki bogatijo Slovenijo. Večina se sprehodi s pogledom mimo mene, kot da sem jim nevidna. Ne zamerim jim. Želim si, da bi me vsaj opazili. Redki so namreč tisti, ki me požirajo s pogledom, kjerkoli naletijo name – pa naj bo to v knjižnici, muzeju, galeriji ali v mestnem jedru sredi vrveža današnje družbe, ki se z očmi, uperjenimi v zaslone, ne zaveda zunanje okolice. Sem morda premalo očitna? Nisem namreč le arheološka najdba ali mogočna stavba. Nisem le visoka umetnost in stara knjiga. Sem vse zgodbe, praznovanja, stari običaji, ljudski plesi, prazniki in kulinarika. Ljudje mi pravijo kulturna dediščina. Ustvarili so me namreč njihovi predniki, a očitno zaman.

Mislim, da so me ljudje ustvarili za ljudi. Toda, v čem je smisel, če me ti ljudje ne znajo ceniti in se od mene učiti? Skozi stoletja so me prenašali iz roda v rod in me ohranjali, toda občutek imam, da počasi izgubljam svoje mesto v svetu. »Ogled muzeja? Me zafrkavaš? Saj tam niti wi-fi ne vleče!« slišim fanta zabrusiti očetu. Tudi stavek: »Babi, kaj naj s temi tvojimi zgodbami iz otroštva? Zdaj so drugi časi!« me je, iskreno povedano, zbolel. Takih primerov je še ogromno, in vsi mi dajejo vedeti, da se današnji svet ne ozira na preteklost. Zahvaljujoč vsem vrstam tehnologij človeštvo le še išče možnosti za boljšo prihodnost in čim večji napredek. Nočem biti narobe razumljena. Vsekakor podpiram in si želim lepšo, boljšo prihodnost za svoj narod, ki me ustvarja in ga spremljam že toliko let. Toda bojim se, da si moji ljudje in jaz pod pojmom »boljši jutri« predstavljamo povsem drugačno sliko.

Vsi si želimo boljše prihodnosti, toda ljudje ne morejo razumeti sedanjosti, kaj šele načrtovati prihodnosti, če ne razumejo, ali še slabše, sploh ne poznajo preteklosti. Ker sem preteklost jaz, lahko z gotovostjo trdim, da me ljudje ne poznajo. Ne trdim, da bi morali recitirati letnice zgodovinskih dogodkov, veliko bi bilo že, če bi prisluhnili zlata vrednemu ustnemu izročilu svojih prednikov. Tega ne govorim, da bi bila opažena in občudovana – dolgo sem že na svetu in vem, da me to ne bi osrečilo. Srečna bom, ko me bodo ljudje spustili medse in mi dovolili, da jim pomagam razumeti same sebe, druge ljudi in svet okoli njih.

Izkušnje mi dajejo vedeti, da sem zmožna povezati ljudi. Kar toplo mi postane pri srcu, ko se

vrnem stoletje nazaj in se znajdem v topli sobi, obkrožena z družino, ki si pripoveduje bajke, povesti in zgodbe iz otroštva. Pa mladostniki, ki si prosti čas krajšajo s petjem in plesom – popolno nasprotje današnjih najstnikov, nezmožnih funkcionirati brez mobilnega telefona. Bojim se, saj ravno na njih polagam svoje upe. A verjamem vanje.

Spoštovanje, razumevanje, domoljubje ... Upam, da se bodo vrednote, ki so jih za seboj pustili prejšnji rodovi, ohranile. Čutim, da se ljudje trudijo in si prizadevajo zanje. Predvsem v šolah jih prenašajo na mlade, ki so up za njihovo prihodnost. To je že velik korak v pravo smer. In korak za korakom bodo mladi lahko zgradili svet, v katerem bi radi živeli – a tega jim ne bo uspelo brez modrosti, izkušenj in učenosti svojih prednikov. Te jih namreč lahko naučijo gospodarjenja in trajnostnega razvoja, ki bo pripomogel k lažjemu življenju. Verjamem tudi, da bodo v sožitju z vrednotami, ki jim jih podarjam, odpravili revščino, lakoto, nemire nepismenost in druge tegobe, ki pestijo človeštvo. »Na mladih namreč svet stoji,« kot pravijo današnji odrasli.

Pomagati jim želim, a ne bo mi uspelo, če mi ne bodo zaupali. Bila sem zažgana, porušena. Pa najdena, odkrita. Pa spet uničena. Doživela sem že vse. Toda pozabljena? Tega ne bom dopustila. Mladi potrebujejo zavedanje o tem, kdo so in kaj zmorejo, če se združujejo. In tu nastopim jaz. Združevala jih bom in jih delala močnejše. Kajti to je navsezadnje moja naloga. Bogatiti, učiti, predvsem pa ohranjati narod, ki me je ustvaril. Ne bom pustila, da mladi (ali stari) brezbrizno korakajo mimo mene, cerkve, zatopljeni v telefon, me zamenjali, knjigo, za računalnik, ali me pozabili, star običaj, zaradi nenehne naglice.

Vsake toliko časa preverim, če se situacija izboljšuje. In vedno znova me mladi presenetijo; včeraj majhen deček, ki vedoželjno posluša dedkovo pripoved, danes dekle, najstnica, ki zatopljeno tipka omeni! No ja, tudi tehnologija je lahko koristna! In seveda ne morem mimo dejstva, da so mi po vsej Evropi posvetili leto 2018. Verjamem, da bo to leto sprememb, ozaveščanja in da bom zablestela v vsem svojem sijaju ter tako pomagala Slovincem. Do sedaj so me že fotografirali, zapisali, obnovili, in navsezadnje, čas je, da me tudi uporabijo.

Prvo mesto:

NEŽA CERINŠEK

Naslov dela: Kaj pa je tvoj grafit?

Razred in šola: 3. letnik, Gimnazija Novo mesto

Mentor/ica: Nina Arnuš

KAJ PA JE TVOJ GRAFIT?

In sem šla. S folklornim kostumom na rami. Mimo blokov in cest, dreves in ljudi. Zazrtih v tla. Le redko kdo je pozdravil, kar je obleko – naj bi bila iz Prešernovega časa, napravilo še težjo, večjo. Mimo grafita, katerega barva je odpadala s stene. Očitno je že dolgo tam. Spregledan, četudi mogočen. A jaz ga opazim vedno, ko grem tu mimo. Zame je pomemben.

Morda ga je ustvaril mladenič, ki ga je družba nagovarjala k vandalizmu – o tem sicer dvomim, ker je delo na steni prava umetnina. Morda ga je ustvarila gospa, slikarka, umetnica. Ali pa nekdo, ki si je želel za sabo pustiti zapuščino in se je morda že vrnil na zvezdo, iz katere prahu je nastal. Morda je v večnost zaspal pomirjen, ker je tako nekaj zagotovo ostalo za njim. Možno pa je tudi to, da je ta slika tam že od zmeraj in nihče ne ve, kdo jo je pustil na površini zbledele stene, ali pa je njeno rojstvo le naključje. Kdo ve?

Ko končno prispem v dvorano, kjer bo že čez nekaj ur zadonela pesem folklorne skupine, katere članica sem že kar nekaj pomladi, tu ni še nikogar. Bremena časa, ki sem ga nosila na rami, se resnično zavedam šele, ko odložim meni tako ljubo obleko. Odpnem zadrgo srajčice, ki jo varuje, in si jo v spokojni tišini ogledam, jo začutim. Zelene barve je, posuta z rdečimi vrtnicami, pripada pa ji travnato zelen predpasnik, ki si ga v spomin na naših babic babice zavežemo okrog pasu. Obleka je težka, okorna, a pomembna. V njej so žene in dekleta obdelovale polja. Od zore do mraka, od mraka do dne. Predle ali pa šivale, sejale pšenico, pekle kruh, ustvarjale zgodbe, ki se jih danes ne zavedamo, jih premnogokrat pozabimo.

Z zadrgo odpnem tudi bundo, ki me je varovala pred februarskim mrazom. Ki me je tudi skoraj varovala pred ljudmi, ki se jim nisem zazrla v oči, ko so prečkali mojo pot. Ne razumem povsem, zakaj je tako. Zakaj so se z napredkom izgubile mnoge pomembne vrednote.

Slečem kavbojke, ki so se oprijemale mojih stegen. Kot se ljudje oprijemamo misli na lažje poti, na to, da lahko pozabimo. Ali pa se le trudimo pozabiti, četudi pozabljam, zakaj je temu tako.

Izza vratu odpnem verižico, uhane, ki prebadajo ušesa, pospravim v prej pripravljeno škatlico in si odvežem zapestnice z zapestji. Kot bi se znebila vseh pričakovanj, očitkov, idej o tem, kakšna sem in kdo naj bi bila.

Slečem tudi debel zimski pulover, katerega neukrotljive niti me žgečkajo po vratu. Ko ga zložim na kup poleg hlač, izgleda tako tuj. Bangladeš piše na njegovi etiketi. Torej nosim še en bič sodobnega sveta. »Oprosti, neštetookrat oprosti,« se v mislih opravičim tistemu, ki ga je sešil, ki je trpel zaradi mene, da me danes ne zebe.

Zdaj oblečem laneno srajco, ki jo zavežem na ovratniku. Kot bi se s tem, ko jo oblečem, zavezala k temu, da ne bom nikoli pozabila. Na svojo zgodovino, korenine, ki so del mene. Na dediščino okoli nas.

Stopim vanjo in skozi boke proti zgornjemu delu trupa povlečem obleko. Resnično težka se zdi, kot bi mi narekovala, naj jo nosim pokončno, ponosno. Z vrtnicami – rdečimi je posut život te obleke, kar se mnogim zdi silen kliše. Rdeče vrtnice – znak ljubezni. Očitno prevečkrat uporabljene, zlorabljene, že skoraj obrabljene in zato danes skoraj brez vrednosti. Tako kot so mnogim brez vrednosti naše besede, katerih čarobnost dvojine pozna le dva milijona Slovencev na sončni strani Alp. Morda pa preveč govorimo – nepremišljeno in smo tako povzročili »inflacijo« besed. In grabimo po vedno novem, tujem besednjaku, četudi je naš biserno čudovit. Tako kot grabimo po tujih praznikih, navadah, običajih, svojih pa ne poznamo. Zakaj noč čarovnic, če lahko praznujemo pust, in ali je ljubiti na valentinovo drugače kakor ljubiti na gregorjevo?

Vrvica, ki z obleko služi kot steznik na sprednji strani trupa, pa svojo nit plete skozi številne luknje in se na koncu s pentljo zvije v svojo drugo polovico. Pentljo, ki jo vsakič zavežem kot prvič, ko je bila ta navada še izziv in so se majhne ročice trudile, da so samostojno opravile danes vsakdanjo navado. Zato da sivina rutine ne razbarva palete občutkov, ki se rodijo, ko kaj prvič storimo. Zato da se srce vedno lahko veseli in tudi v starem telesu občutimo radost in iskričnost življenja, tokrat začinjeni z modrostjo. Vrv potuje, kot so potovale zgodbe – od ust do ust, od misli k besedam in se na koncu združi v vozle tako, kot preteklost sreča prihodnost. Tudi ko ga napravim na tej obleki.

Na koncu še predpasnik – zelen in opazen. Prodoren pod lučmi. Kakršen je ritem pesmi, ob katerih so se veselili naši predniki, slavili življenje – ob rojstvu in smrti. Predpasnik, kakršen je bil umazan, ko se je mlela moka v mlinu, so se kuhali žganci ali pa se je pekel kruh. Predpasnik, ki bi lahko nahranil mnogo ust.

Zadnja stvar na meni, ki me iz čarobnosti preteklosti vrača v sedanost, so nogavice, ki si jih naposled sezujem. Tako se zdaj tla dotikajo bosih podplatov, ki jih hladijo, a tudi dajejo občutek prizemljenosti – spadanja v nek prostor ali čas. Ranljiva sem. Pokorna zemlji in nebu, vesolju in svetu. Domovini. Pokorna svojemu srcu, čutom in čustvom. Zdaj sem v celoti tam.

Na koncu še spletem lase v kiti – ti sta edini, ki me v tej opravi spominjata, da sem še dekle. Še iskrena in zasanjana. Da svetu ponujam svoje srce. V celoti. Lahko ga zgrabite, razgrabite, ali pa čutite z menoj. Izbira je vaša.

In v takšni ali pa podobni – času, ki ga uprizarjamo ustrezni opravi mladenke in mladeniči, stopimo pod odrske luči. In tu čutim. Ob violini, harmoniki, igri, ki nas popelje v tedanji čas, ob štajerišu ali pa zvenu otožne ljudske melodije. Čutim vse babice svojih babic in vse dedke svojih dedkov. Njihov čas, njihovo življenje in njihovo zapuščino. Vse, kar danes imam, in vse, kar danes sem.

Ko slečem obleko, z vsakih kosom izgubim ta občutek. Kitk še kakšen dan ne podrem – naj ostane mladost! Ko obujem nogavice, izgubim tudi stik s tlemi in sama s seboj. A misel nanje ostaja. Misel na vse, kar imamo od tistih, ki so pred nami ustvarjali gaz v snegu obstoja slovenstva, pekli kruh in stopali po tej zemlji. Tu sejali ajdo in pšenico, pa želi žito.

V tistem trenutku se še bolj zavedam vrednosti svojega jezika, običajev, pesmi in zgodb in me še bolj boli, ko jih moji vrstniki pozabijo ali pa se jih sramujejo in očitno ne vedo, da se s tem sramujejo tudi sebe.

Upam, da mi bo zadnja postelja ravno zemlja, po kateri tako rada hodim. Ki mi daje lepoto travnikov in polj, ki je tudi dom stvaritvam, ki jih je zgradila tukajšnja človeška roka in je ni preveč ranila – lahko opazujem klopotce in ptičja strašila pa kozolce, ki jih je danes občutno manj kot pred leti. In so ljudje, ki tega sploh ne opazijo, ker so v vsem tem hitenju skorajda izgubili stik s svetom, si želijo vedno več, ker imajo vsega preveč. Vsega, razen ljubezni – te ni nikoli preveč. Do domovine, lepote, sonca. Do bližnjega.

Spet se domov odpravim mimo grafita. Mimo kozolca spomina sedanjega časa. Mnogi ga ne opazijo, a zame je pomemben. Spominja me, naj ustvarjam zapuščino in ne pozabim tiste babic in dedkov. Naj ne pozabim na svoje ime – in ravno to – večer spomin sta mi omogočila starša, ko sta me poimenovala tako kot gospo, katere modrost me mnogo uči o življenju. Kot babico. Pravzaprav obe. Obe sta Neži.

In s tem, ko opominjam nanjo – na zapuščino, ko plešem in pojem v obleki – folklornem kostumu, ki mi je tako ljub, ko prebiram zgodbe, kakršne so poznali tisti, ki so ljubili pomlad in čutili jesen, vonjali zimo ter spoštovali poletje, nanašam barve na steno časa, na fresko svojega življenja. Danes še ni končana in tudi jutri ne bo in lahko se je bodo spominjali in nanjo ustvarjali tudi naslednji rodovi, jo dopolnjevali, a nikakor popravljali in se tako spominjali vseh tistih za menoj in tistih, ki niti še nimajo svoje zvezde. To je moj; kaj pa je tvoj grafit?

Drugo mesto:**ANDREJA ŠTUMBERGER***Naslov dela:* Dnevnik s podstrešja*Razred in šola:* 1. letnik, Gimnazija Ptuj*Mentor/ica:* Marija Mir Milošič**DNEVNIK (babičina dota)***1. 10. 1940*

Jaz sem Micika, stara sem sedem let. Moja mama je Mimika, moj ata pa Franček. Živimo v Medribniku. Mama pravi, da hiša ni naša, da je Mlakarjeva in da je zelo majhna in revna ... a meni je lepa prav takšna, kakršna je. Lepo mi je tukaj, kjer živim. Ubrana pesem kopačev in viničarjev valovi s hriba na hrib. Lepo je tukaj ...

Sedim v veži in pišem ta dnevnik, ki mi ga je ata kupil pred nekaj dnevi. Pravi, da se bo kmalu začela šola in da naj vadim pisati ... Skozi vrata v kuhinjo gledam ata, ki z napetimi ušesi in mrkim izrazom na obrazu pogleduje mamo. Mama le skomigne z rameni, da na mizo hrano in me pokliče. Zadnje čase se pri naši hiši dogajajo čudne stvari. Moj ata me nič več ne objame tako toplo, kot me je nekoč, ne ogovori me več, kako lepa sem, in ne poboža me več po licu vsak večer pred spanjem. Postal je tih in zaskrbljen. Poljščine smo letos pobrali veliko prej kot leta poprej in med setvijo, branjem in ostalim jesenskim delom moj ata ni nič prepeval kot nekoč. Ne vem, kaj se dogaja. Mati mi je rekla, da sem premajhna, da bi razumela tako težke stvari, kot je vojna. Kaj je vojna? Kdo je vojna? Zakaj povzroča take spremembe pri nas doma? Rada bi jo spoznala.

23. 4. 1941

Danes je nedelja. Mati kuha kosilo, oče vneta bere časopis, jaz pa se gugam na drevesu in pišem. Na dvorišče je prihrumela z neko ogromno hrumečo škatlo kopica moških. Eden od njih je pristopil k meni in mi dejal : »Wo ist dein Vater?« V tistem trenutku mi je postalo jasno, da je nekaj hudo narobe. Nekoč sem bila z mamo na obisku pri teti Frančki v Istri. To je nekje tam, zelo daleč. Teta je jokala, ker so Nemci odpeljali strica Joža. Teta Frančka je takrat v joku dejala:«Nemci so vrag!» Postalo me je strah, nek notranji glas me je vodil naravnost v kuhinjo, kjer je sedel moj ata in bral časopis. Skočila sem mu v objem, on pa me je tesno objel. Rekla sem: »Prišli so tisti, ki so odpeljali strica Joža in zaradi katerih teta Frančka še vedno joče.« Očeta je v tistem trenutku spreletelo, občutila sem; mami je padla kuhalnica iz rok, v kuhinji pa so že bili Nemci. Eden od teh čudnih, v črno oblečenih mož je začel glasno vpiti na mojega ata, ata pa me je rahlo premestil iz naročja na stol in odšel v spalnico, kjer je v culo zavezal nekaj kosov oblačil in si jo zadel na rame. Vrnil se je v kuhinjo, najprej je objel mene, potem pa še mamo in jo poljubil v slovo. »Mimika, rad te man, rad te man, tak kak nikol nesen mel nikoga ...teko ka veš, če me ne bo več nazej!« Mama je planila v jok, takrat me je še enkrat objel in dejal : »Micika mojo, tebe man glih tak rad, pridno bodi, pa rado se

vúči v šoli ...« Nekaj mi je hotel še povedati, pa so ga nasilni možje zagrabili in ga stlačili v tisto ogromno, hrumečo škatlo. Ata mi je mahal, jaz pa njemu, v očeh sem začutila solze... Mama je v tistem trenutku, ko je velika železna škatla izginila, začela jokati in kričati: »Fertik je, vse je fertik, Frančeka ne bo več nikdar nazej. Nemci, o ti vragi, so ga odpelali. San sen osto s totin nesrečnin otrokon ...«

20. 12. 1944

Letos je ena najhujših zim, kar se jih spominja mama. Kmalu bo božič in za ata sva hodili po darilo. Komaj sva se po visokem snegu prebili do Medvedove trgovine in tam kupili moko in sol, da bo mati spekla očetu kruh in mu ga poslala na fronto. Mati je končno vsaj malo srečna, saj je ata pred nekaj dnevi poslal pismo, da bo vojne kmalu konec in da pride domov.«Živ je še, moj Franček, še je živ!« je vzkliknila, ko je odprla pismo. Meni se je zdelo to zelo čudno, kako pa naj bi bil drugače kot živ, moj ata!

8. 3. 1945

Moja mati je zadnje dni v skrbeh. Ata nič več ne piše, vojne še ni konec, ravno nasprotno ... vedno huje postaja, pravi mama. Pred nekaj dnevi se je dogajalo nekaj zelo čudnega. Z mamó sva se odpravili na pot, da bi si šli ogledat Metko, ki se je rodila pred nekaj urami. Ko sva stopili na hišni prag, sem na nebu zaslišala glasno grmenje, veliko glasnejše kot takrat, ko je ata pravil, da bogec meče stole, ker mu nekaj ni prav. Ko je mati v »cekar« spakirala mladega purana in nekaj rezin kruha za dobrodošlico mali Metki, in ko si je zavezala ruto na glavo ter stopila na prag, je glasno vzkliknila : »O, bog nan pomaga, dej pa že z lúfta napadajo, ti vragi, hitro Micika, skrij se!« Jaz sem takrat brž skočila mami pod krilo in jo močno prijel za nogo. Čez nekaj časa, ko je grmenje postalo še močnejše, sva z mamó odšli v klet. Na poti sem videla, da nekaj pada z neba in da sosedov Slavkec leži na sredi dvorišča. Zakaj? Kaj se dogaja? Zakaj popoldne ob štirih počiva na sredi dvorišča? Ko je grmenje pojenjalo, sva odšli z mamó v hišo, da bi šli spat. Ko pa sva se umili in ulegli, je zunaj spet postalo hrupno. Mati je začela kričati, da »vrage« spet napadajo! Skrili sva se v omaro in tam bili mogoče kako uro, dve, tri ... ne vem, ker sva zaspali. Zjutraj, ko se je mati prebudila, je pogledala skozi okno in dejala: »Če nas nene ovi nemški vrage napadajo, te pa nas Bog kaštiga ...Vse je šlo, letos nemo meli nič za jesti!« Ko sem še sama pogledala čez okno, sem ugotovila, da je bilo ponoči močno neurje in da nam je uničilo ves letošnji pridelek. Hudo je bilo takrat z mamó, jokala je in jokala ...

22. 7. 1945

Vsi možje so že bili doma, samo moj ata še ne. Mama je rekla, da bi moral priti med prvimi, sedaj so pa doma že tisti, ki so šli med zadnjimi v vojno. «Frančeka ne bo več nikol naze,« je rekla nekega dne in takrat je prišel k nam domov neki mož, ki je hotel osebne podatke mojega ata. »Franc Štumberger, 24. 5. 1913,« je dejala mama in planila v jok. Mati je možaku v pest stisnila nekaj bankovcev... Najbrž je bilo 150 reichmark. To je bilo vse najino premoženje, ki nama ga je ata

pustil, da z njim preživiva med vojno. Mati mi je takrat dejala: »Ata ne bo več naze, veš, neki je opo, bogve ke, dej sen dau peneze, ka bodo v vareži pod cerkvijo sv. Barbare, no, prek Žigovega brega, dali postaviti spomenik totin, ka so pali v vojski. Jaz sen bol slabega zdravja grato, zato če se nen včako, ka bodo postavili toti spomenik, se zmisli ti na ata, pa mu nesi en púšlec nejglčkov, ki bodo dej do kunca zime tak lepo cveli... Nejgliče je meu najrejšik, tak lepi so mu bli, pa dišali so mu tak. Napravi mi toto veselje, Micika!«

1. 10. 1945

Mati je hudo zbolela, obležala je v postelji. Vsak dan k njej prihajajo neke ženske. Ne poznam jih. Mamo ves čas nekaj sprašujejo, ena od njih je prijazna in mi pove, da lepo skrbijo za mamu, naj ne skrbim. Mene je vseeno strah. Čemu te ženske? Zakaj se mati ne premakne iz postelje? Zakaj so cele dneve pri nas, od zore do mraka? Z mamu se niti pogovarjati več ne morem! Nagnala bi jih, pustijo naj naju sami! Sama bom poskrbela za mamu! Ena od njih je bila še posebno radovedna. Pregledala je vse najine omare, celotno kuhinjo, vse elemente in prav vse, kar sva z mamu imeli. Tista prijazna gospa Štefka mi je dejala, naj jo le včasih malo popazim, ker rada kaj izmakne. Jaz sem ji sledila prav na vsakem koraku. Nekega dne je spet imela obhod po naši hiši in ogledala si je vse, kar smo imeli. Ustavila se je v veži, odprla predal in prijela lončeno posodo moje babice, ki je bila bogato okrašena, lepa in velika... Mama jo je dajala na mizo le ob posebnih praznikih. Vedela sem, da jo hoče odnesti. Takrat sem začela na ves glas kričati: »Taticaaaa, taticaa!« Ženska pa je brž prijela posodo in oddirjala. Od tistega dne ženske niso več zahajale v našo hišo. Prišla je teta Frančka iz Istre in jaz sem je bila zelo vesela. S teto Frančko sva se cele dneve pogovarjali, kuhali, se igrali in oskrbovali mamu. Bilo je lepo, čeprav bi bilo lepše, če bi bila mama spet zdrava.

11. 1. 1946

Mama je hudo zbolela, pravi teta Tilčka, in da bo kmalu za večno zaspala. Ne vem, kaj pomeni za večno zaspati. Vem le, da zadnje tedne mama noče govoriti več z nikomer, odklanja hrano in pijačo, občutek imam, da je nekaj zares hudo narobe. Pred nekaj dnevi so v našo hišo prišli neki moški, ki so mojo mamu odnesli čez okno v neki leseni omari. Teta Tilčka je jokala kot dež. Ne, vem zakaj! Jezi me! Ne razumem, zakaj so mojo mamu odnesli in zakaj moja teta joče! Danes zjutraj me je oblekla v črno oblekico, tudi sama si je nadela črno krilo in črno majico ter črno ruto. Čemu vsa ta črnina? Tete še nikoli nisem videla tako »črne«. »Tko, zdej pa pejva v varež na britof, bomo djal mater spat!« mi je dejala in ura je bila deset, ko sva se odpravili od doma v Cirkulane. Okrog tiste omare sva bili samo jaz in teta, v omari je spala moja mama. Teta je jokala. Jaz sem samo gledala. Potem so prišli neki možje in mojo mamu dali v jamo, teta pa je jokala še bolj. Čemu ves ta jok in kam gre moja mama? Zakaj ne more spat doma, na postelji, ko pa ji je doma vedno bilo tako lepo?

15. 1. 1946

Danes je moja teta odkrila skrivališče mojega dnevnika in mi do nadaljnjega prepovedala pisanje takih neumnosti. Bila je zelo huda in pravi, da če bom še pisala, da ga bo sežgala. Ne vem zakaj ...

11. 2. 2018

Danes mi je vnukinja po dolgih letih spet na mizo prinesla star, zaprašen dnevnik, ki sem ga pisala pred mnogimi leti, na skrivaj, sprva pred mamó, nato pa še pred teto. Mislila sem, da ga ni več, da ga je teta zares skurila, pa ga ni, in hvaležna sem ji za vse, kar je naredila zame; da ni skurila dnevnika in da me je vzgojila in naučila živeti, vsega tega ji v njeni kratki življenjski dobi nisem mogla povrniti. Solze so se mi prikradle na lica in spet sem se vrnila v tisti vojni čas, ko sem bila »neumen« otrok, želela sem si neumnih reči. Želela sem si spoznati vojno, mislila sem, da grmi, ko so padale granate, in da sosedov Slavkec na dvorišču počiva, ko je mrtev ležal v mlaki krvi. Nisem razumela (in hvala Bogu, da ne), zakaj mama toliko joče in kdo so sploh bili ti »vragi«, ki so mi ubili očeta. Zaradi te bolečine, groze in izgube sem izgubila še mater. Moje življenje je bilo trdo, garaško, težko ... Rodili so se mi štirje otroci, eden od njih je takoj po porodu umrl. Otrokom nisem imela kaj dati, priznam, gnala sem jih k delu, da smo preživeli, in danes sem ponosna na njih. Kljub težkemu otroštvu so se vsi izučili in danes vsi trije igrajo pomembnejše vloge v službah; moja hči je celo samostojna, zelo uspešna podjetnica, znana daleč naokrog. Srečna sem, pravzaprav se z besedami ne da opisati, kaj vse v tem trenutku čutim. Ponosna sem nase, da sem iz nič postala to, kar sem, hvaležna sem teti, da me je, ko sem ostala brez vseh, spet postavila v »normalen tok življenja« in ponosna sem na svoje otroke, vnuke, pravnuke! Hvaležna sem za življenje, čeprav mi ni bilo postlano z rožicami, hvaležna sem za vsak trenutek, ko sem bila srečna. Stara sem in kmalu bom tudi jaz umrla. V življenju sem marsikaj preživela: izgubo očeta, matere, tete, otroka ..., preživela sem vojno. In prav te nadloge, nadležne in nepotrebne z imenom vojna, ki jo danes, po to tolikih letih, dobro poznam, ne želim več nikomur! Čeprav se bojim, da bodo zaradi »bebecv«, ki danes vladajo, morali tudi kasnejši rodovi spoznati to »svinjarijo« (vojno) in to kmalu! Upam, da te vojne ne bom doživela (pravzaprav upam, da je ne bo nihče)!

P.S. : Celotna zgodba je napisana po resničnih dogodkih iz življenja moje babice, izmišljeni so le datumi in imena.

Tretje mesto:**ANA VIDMAJER**

Naslov dela: Dediščina okoli nas: Kjer preteklost sreča prihodnost

Razred in šola: 4. letnik, Gimnazija Celje - Center

Mentor/ica: Darja Poglajen

DEDIŠČINA OKOLI NAS: KJER PRETEKLOST SREČA PRIHODNOST

Slovarsko geslo »dediščina« ima veliko pomenov. Dediščina je lahko čisto osebna, npr. nek predmet, ki smo ga dobili po svojih starših, starih starših ali kakšnih drugih sorodnikih, lahko pa je nekaj večjega, tudi neotipljivega, kar je skozi čas menjavalo lastnike ali, bolje rečeno, varuhe, in na tej poti prišlo tudi do nas. Dediščina je lahko tudi nekaj, kar je v preteklosti ustvarila narava ali pa so izdelale človeške roke, sedaj pa pripada nam; kar koli torej, kar je nastalo v preteklosti in se ohranilo v sedanost, darilo preteklosti, ki ga sedanost ohranja in bogati s svojim prispevkom za bodoče rodove.

Kulturna dediščina je del splošne dediščine, ki je prav tako nastala v preteklosti, obsega pa vse, kar je skozi čas ustvarila skupnost, narod. Lahko je materialna in se odraža v obliki arhitekture, literature, glasbe in likovne umetnosti, ali pa je nematerialna, npr. jezik, tradicije, običaji, šege in navade, folklor in še marsikaj.

Izjemno pomemben del kulturne dediščine se mi zdi jezik, besedni jezik v ožjem pomenu, saj prav ta v veliki meri definira in ohranja narod in vse, kar ta ustvari zase in shrani v nabor dediščine za prihodnje rodove. Omogoča, da se narod skozi čas potrjuje kot narod in tako lažje obstane na svojem geografskem prostoru, ki je tudi njegov ožji kulturni prostor. Z jezikom kot nekakšnim kulturnim orodjem narod torej uresničuje svoj obstoj v širši človeški skupnosti, s katero ustvarja kulturni dialog in s tem potrjuje svojo najvišjo razvitost med vsemi živimi bitji.

In ker je jezik na nek način orodje, s katerim obvladujemo svoj širši bivanjski prostor, je pomembno, da zanj ustrezno skrbimo – ga dobro poznamo v najrazličnejših zvrsteh, ga razvijamo v najrazličnejših funkcijah in mu ne odrekamo njegove pomembnosti za obstoj naroda. Pomembno je, da se zavedamo, da je živ, da mu zato dovolimo rasti, se spreminjati in se soočati z drugimi, tudi večjimi, ob katerih se razvija in potrjuje. Ohranjanje njegovega »popolnega« trenutnega stanja bi pomenilo njegovo počasno umiranje, saj bi ga prikrajšali za razvoj. Da je učinkovit, mora rasti s svojimi uporabniki – ljudstvom, ki ga skozi generacije ohranja, razvija in izpopolnjuje in tako dela živega.

Odnos do literarne, glasbene in likovne dediščine je, menim, precej subjektiven, saj si o njeni kvaliteti nismo vselej enotni, predvsem pa ne stroka in širša (kulturalna) javnost; po izkušnjah in znanju oz. poznavanju si pač vsakdo jemlje pravico do svojega mnenja. Gotovo pa obstajajo neka merila, ki literarnim, glasbenim in likovnim umetninam prisodijo status vrhunskih umetniških del in jih tako uvrstijo na seznam narodove kulturne dediščine ter tako »zadolžijo« narod za njihovo trajnejšo skrb, saj se narod skozi njih identificira v širšem in najširšem kulturnem okolju.

Marsikakšne napake lahko popravimo tudi za nazaj, posebnost kulturne dediščine pa je, da je treba, če jo hočemo imeti in tako kot narod preživeti, ohranjati sproti. Kulturna dediščina ni izmišljotina neke generacije ali skupine ljudi, ki nima drugega dela, ampak je odgovornost vseh generacij – prejšnjih do sedanjih in sedanjih do prihodnjih. To je edini ključ narodovega preživetja. Vso današnjo kulturno dediščino imamo zato, ker so se generacije pred nami zavedale vrednosti in pomena njene ohranitve. Ključno za naš narod je, da nadaljujemo to poslanstvo in tako ne samo ohranimo dragocenosti svoje kulture, temveč tudi počastimo spomin na svoje prednike.

Danes smo pogosto priča skrbi izključno za sedanjost in uzrtosti v prihodnost, odnos do preteklosti pa je velikokrat negativen, hladen. Človek se seveda uresničuje v svoji sedanjosti in z mislijo na prihodnost, kar pa ne pomeni, da sme pozabiti, da kulturna dediščina obstaja in mora obstajati, saj predstavlja našo identiteto, korenine, skozi katere dobiva energijo za rast vsaka nova generacija.

Razvijanje odnosa do kulturne dediščine bi se moralo začeti že v zgodnjem otroštvu, v domačem okolju, nadaljevati pa v vrtcih in šolah vseh vrst, razviti pa bi se moralo v t. i. vseživljenjsko, trajnostno ohranjanje kulturne dediščine. Kulturno dediščino se naučimo ceniti, če jo poznamo in če poznamo njeno vrednost za narodov in posameznikov obstoj, tega pa nas lahko in mora v veliko meri naučiti šola. Ne na silo in na načine, ki so zlasti mlajšim generacijam zoprni in duhamorni, saj se tako doseže le obratno od zaželenega. Mnogo bolje je, da učitelji mlade seznanijo z dejstvi, nato pa jim pustijo, da sami razvijejo zdrav in kritičen odnos do problemov. Ko se sami zavedajo pripadnosti narodu in kulturi, so tudi sami sposobni razviti globoko ljubezen do obojega in hvaležnost do preteklosti, ki jo občutijo kot svoje korenine, ter vse to varovati kot pomembno dediščina za naprej.

Noben narod ne more preživeti, obstati brez svoje kulturne dediščine, vendar pa tudi kulturna dediščina ne more nastati in obstati brez naroda. Oboje je torej povezano. Ceniti kulturno dediščino je enako kot ceniti lasten narod.

Naša kulturna dediščina je darilo naših prednikov, ključ do našega obstoja na geografsko majhnem koščku na južni strani Alp, hkrati pa tudi do obstoja znotraj kulturne dediščine vsega človeštva, kjer se dokazujemo kot edinstveni in prepoznavni.

Likovni natečaj

Prvo mesto:

NUŠA FAKIN

Naslov dela: KOZOLEC

Razred in šola: 2. razred, OŠ Otočec

Mentor/ica: Mojca Miklič

Drugo mesto:

NEL URANJEK

Naslov dela: Pot v službo

Razred in šola: 2. razred, 1. OŠ Žalec - POŠ Ponikva pri Žalcu

Mentor/ica: Andreja Pušnik

Tretje mesto:

KEVIN ŠAFAR

Naslov dela: Škoromat

Razred in šola: 1. razred, OŠV Ankaran

Mentor/ica: Mojca Sardoč

Prvo mesto:

TEO MRVOŠ

Naslov dela: Naravni navdih za pisano prihodnost

Razred in šola: 5. razred, OŠ Vinica

Mentor/ica: Marjetka Vesel

Drugo mesto:

ANEJ KOBE

Naslov dela: Starodavni bojevnik za prihodnost

Razred in šola: 4. razred, OŠ Komandanta Staneta, Dragatuš

Mentor/ica: Ivanka Šuštarč

E. A. klobučni tisk

„STARODAVNI BOJEVNIK ZA PRIHODNOST“

Anej Kobe, 4. m.
2018

Tretje mesto:

MIA KAJBA

Naslov dela: Kruh iz krušne peči

Razred in šola: 5. razred, OŠ Gorica, Velenje

Mentor/ica: Danica Arzenšek

Prvo mesto:

LANA RAJAKOVIĆ

Naslov dela: Igraj kolce!

Razred in šola: 8. razred, OŠ Metlika

Mentor/ica: Duška Vlašič

Drugo mesto:

JAKOB KAVŠEK

Naslov dela: Zeleni Jure

Razred in šola: 9. razred, OŠ Mirana Jarca Črnomelj

Mentor/ica: Natalija Orlič

Tretje mesto:

ULA BOHORČ

Naslov dela: Zvon želja nekoč in danes

Razred in šola: OŠ Koprivnica

Mentor/ica: Tončka Kerin

Prvo mesto:

NEJC DREV

Naslov dela: Panjske končnice

Razred in šola: 3. letnik, Gimnazija Celje – Center

Mentor/ica: Maja Rak

Drugo mesto:

LARA OCVIRK

Naslov dela: Koline

Razred in šola: 3. letnik, Gimnazija Celje – Center

Mentor/ica: Maja Rak

Koline:

I. Spombadi kupimo 2 mlada prašiča in ju pridno hranimo do zime.

II. Prvi dan kolin s svinsko puščico ustrelimo v čelo, mu z nožem prerežemo gultance in prestržemo kri (za krvavico). Nato ga operimo z mrzlo vodo.

III. Prašiča damo v amco (leseno trugo), ga posujemo s kalafono (smolo, ki odstranjuje dlake) in ga polijemo z mrzlo vodo. Z nožem in žoncem (stigali) mu odstranimo dlake, z ostrim nožem pa nato še obrijemo tiste, ki jih nismo uspeli odstraniti.

IV. Prašiča obesimo in mu stran prerežemo pravlje in glavo. Prečemo ga čez trebuh, da mu odstranimo vsa drobovino. Nato pa ga po liniji koltence pustimo na pol.

VI. Polovici prašiča razkosamo na manjše kose in jih obesimo, da se meso čez noč ohladi in odtece. Naslednji dan se iz kosa mesa oblikujejo zrezki, mlito meso, kvača, pečenka, svinčina, rebre, speh (panceta) in spravi meso v skrinjo.

VII. Meso za svinjske se naroli in da v žetor, čez pa se polije slanica. To je kuhana slana voda z dušavami. Meso pustimo 3 dneve zoreti v slanici.

V. Drobovino operimo, skuhamo skupaj z glavno in dodamo še kri, riž, jesprenj in začimbe. I to maso napolnimo umite črve, iz katerih smo pred tem izpraznili klati. Kasneje te klobase obarimo (prekuhamo) v alfi (kotlu). Tem klobasam se reče krvavice oz. partenke.

VIII. Iz ostankov mesa naredimo klobase kot so:

- počenice (dame jih samo v skrinjo)
- krajnje klobase (najprej jih damo v zelharo (dimnico) podimit, nato pa v skrinjo)
- suhe klobase in suhe salame (najprej podimimo, nato obesimo da se sušijo)

Tri konicah mesa ostane tudi speh (panceta), ki ga semlijemo in v veliki posodi na štedilniku segrejemo, da se naredi mast in ocvrčki. To damo v velike

posode s pekovom in shranimo v klet (na hladno).

Tretje mesto:**DANIJELA VINKO**

Naslov dela: Maski Ptuja

Razred in šola: 2. letnik, Ekonomska šola Ptuj

Mentor/ica: Vesna Emeršič

MATEJA BOGOVIČ

Naslov dela: Kurent

Razred in šola: PPE, OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško

Mentor/ica: Ida Ravnikar

ZALA PIREC

Naslov dela: Na grajskem griču sem naredila selfie

Razred in šola: PPV15, CVIU Velenje

Mentor/ica: Robert Klančnik

MAŠA ROMŠAK

Naslov dela: Ne vrag, le sosed bo mejak

Razred in šola: 8. razred, nižji izobraževalni standard, CVIU Velenje

Mentor/ica: Robert Klančnik

MARUŠA GOLČER

Naslov dela: Grajske gospodične

Razred in šola: posebni program vzgoje in izobraževanja, CVIU Velenje

Mentor/ica: Robert Klančnik

SVIT VREČKO

Naslov dela: Sanjal sem, da sem kralj

Razred in šola: 9. razred, nižji izobraževalni standard, CVIU Velenje

Mentor/ica: Robert Klančnik

TILEN KRENKER

Naslov dela: Moja prijateljica je lepa kot kraljica

Razred in šola: 9. razred, nižji izobraževalni standard, CVIU Velenje

Mentor/ica: Robert Klančnik

Fotografski natečaj

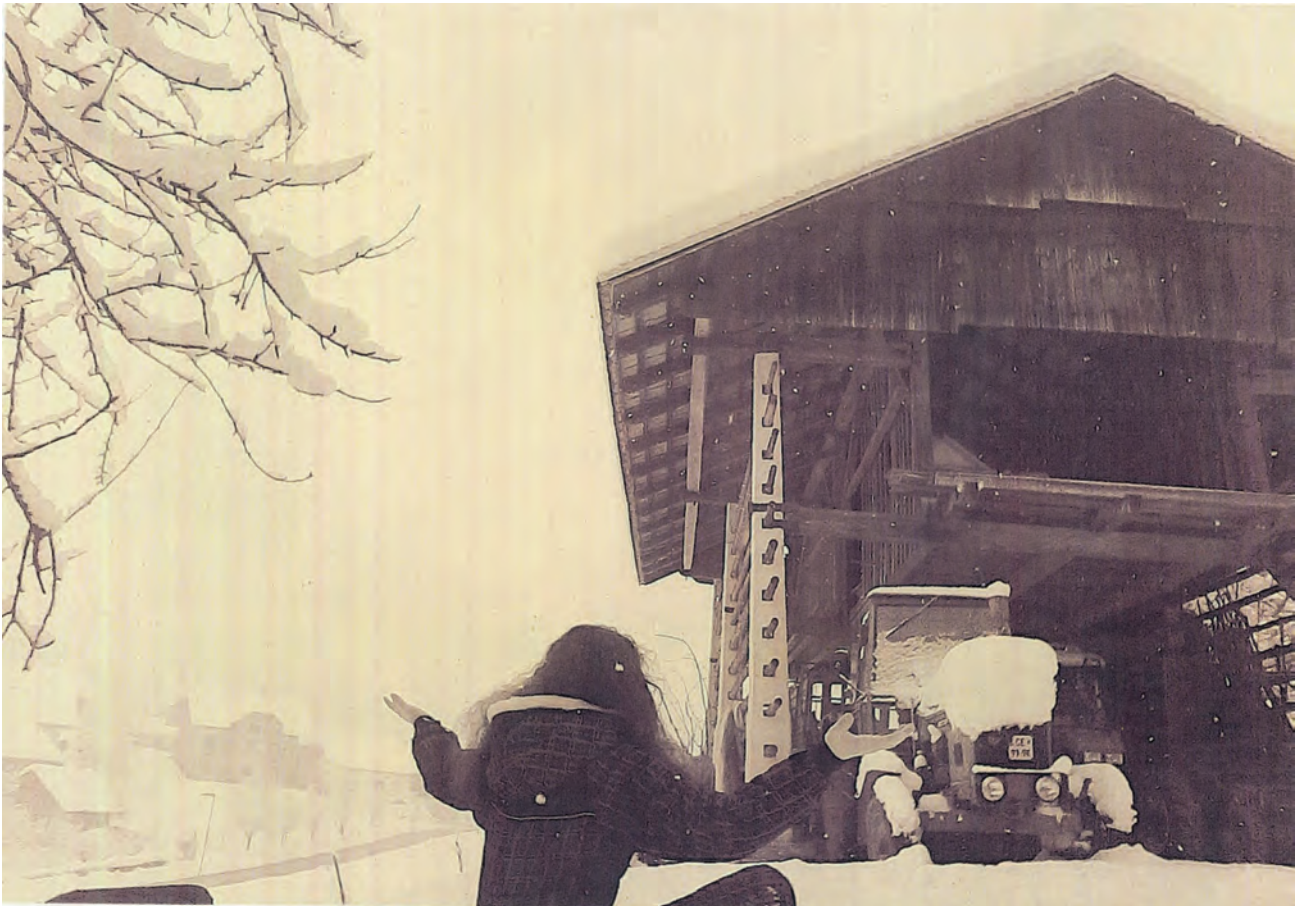
Prvo mesto:

JOŽICA BEC

Naslov dela: Moja dediščina

Razred in šola: 7. razred, OŠ Milana Majcna Šentjanž

Mentor/ica: Alja Felser

Drugo mesto:

DAŠA POPOVIČ

Naslov dela: Belokranjsko kolo

Razred in šola: 9. razred, OŠ Metlika

Mentor/ica: Duška Vlašič

Tretje mesto:

LAZAR RAKOVIĆ

Naslov dela: Kurent

Razred in šola: 8. razred, OŠ Kidričevo

Mentor/ica: Aleksandra Vidovič

Prvo mesto:

TINKARA MORETTI

Naslov dela: En dan poučuje drugega

Razred in šola: 4. letnik, Gimnazija Novo mesto

Mentor/ica: Jasmina Žagar

Drugo mesto:**MILOŠ ALEKSIĆ**

Naslov dela: Vračanje naprej

Razred in šola: 1. letnik, Srednja šola za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo Ljubljana

Mentor/ica: Petra Čalić

Tretje mesto:

NEŽA TRETNJAK

Naslov dela: Randi

Razred in šola: Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije Celje

Mentor/ica: David Korošec

Video natečaj

Prvo mesto:

ASIA PRIJANOVIČ, KARLINA ŠTRUCELJ in EDHEM PEHLIČ

Naslov dela: Nekdaj sirota, danes dobrota

Razred in šola: OŠ Loka Črnomelj

Mentor/ica: Maja Kunič, Špela Vraničar,

Sonja Malnarič, Katarina Pavlakovič

https://www.youtube.com/watch?v=V3svU_VkhJU

Drugo mesto:

NEŽA TRETNJAK

Naslov dela: Nekoč nekje se je začelo...

Razred in šola: 9. razred, OŠ Sava Kladnika Sevnica

Mentor/ica: Jelka Slukan, Tomaž Pavkovič

<https://www.youtube.com/watch?v=oEfTHVUfgZo>

Tretje mesto:

LAMIJA BERISALIČ in EVA BOHNEC

Naslov dela: Zgodovinski potep po Celju

Razred in šola: 7. razred, OŠ Frana Roša Celje

Mentor/ica: Maja Skakič

https://www.youtube.com/watch?v=oT_DZN0EKD4

Prvo mesto:**KAJA GORŠE in KATJA KMET**

Naslov dela: Moja dežela – moja dediščina

Razred in šola: Šolski center Novo mesto,

Srednja gradbena, lesarska

in vzgojiteljska šola Novo mesto

Mentor/ica: dr. Lorena Mihelač

<https://www.youtube.com/watch?v=E8zzMTmTnUo>

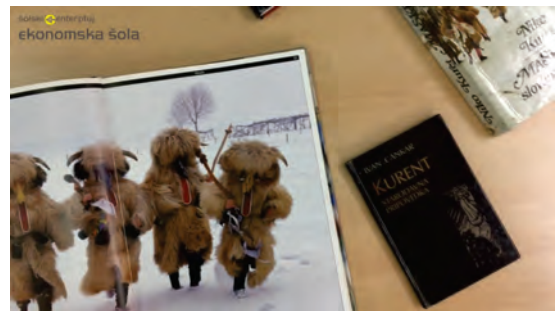
Drugo mesto:**AMALIJA MLINARIČ**

Naslov dela: Kdo si, kurent?

Razred in šola: 3. letnik,

Šolski center Ptuj, Ekonomska šola

Mentor/ica: Sonja Mlinarič

<https://www.youtube.com/watch?v=DPgGvwJm-gE>

Tretje mesto:**HANA ŠEMRL, ALEŠA PALČIČ, KAJA INTIHAR**

Naslov dela: Lepa si

Razred in šola: 4. letnik,

Srednja vzgojiteljska šola

in gimnazija Ljubljana

Mentor/ica: Aleš Confidenti

https://www.youtube.com/watch?v=lhSv_aoZoSc